

Univerzita Pardubice

Fakulta filosofická

Život příslušníků etiopské menšiny na území České republiky

Bc. Petra Schejbalová

Diplomová práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Schejbalová**
Osobní číslo: **H11092**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Život příslušníků etiopské menšiny na území České republiky**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce řeší otázky etiopské minority v České republice. Zabývá se současností Etiopie, zvyky, tradicemi, důvody příchodu Etiopanů do ČR, dále pak jejich životem v komunitě, vlastními aktivitami, pracovními zkušenostmi. Cílem práce je popsat život etiopské menšiny žijící na území České republiky. Pro bližší pochopení současné situace obsahuje kazuistiku vybraných členů etiopské komunity v ČR.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ADÁMEK, H.; MIKEŠ, P. Čas je dar Afriky: Etiopie. Praha, 2000. ISBN 80-242-0458-4.

MARADA, R. Etnická různorodost a občanská jednota. Brno, 2006. ISBN 80-7325-111-6.

PETRÁČEK, K. Etiopie. Praha, 1964.

PETRUCIOVÁ, J. Multikulturalismus, kultura, identita. Ostrava, 2005. ISBN 80-7368-083-1.

PRŮCHA, J. Interkulturní komunikace. Praha, 2010. ISBN 978-80-247-3069-1.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha, 2010. ISBN 978-80-7367-709-1.

PANKHURST, R. The Ethiopians: A History. Malden, Mass.: Blackwell Publishers, 2001. ISBN 978-0631224938.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **28. března 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2013**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. října 2012

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny, které jsem v práci použila, jsou uvedeny v seznamu literatury a zdrojů.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti, vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Bc. Petra Schejbalová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Mgr. Iloně Moravcové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, dále pánům Ing. Teshome Yeuhalashet, MVDr. Selamsew, Ph.D. a Mgr. Techane Jobre Mekonnen za pomoc a ochotu při realizování výzkumného šetření a v neposlední řadě také děkuji všem členům EthioCommUnity, kteří mi byli velkou inspirací a oporou při psaní této práce.

Anotace

Diplomová práce řeší otázky etiopské minority v České republice. Zabývá se současností Etiopie, zvyky, tradicemi, příčinami příchodu Etiopanů do ČR, jejich uplatněním na trhu práce, případnou rasovou diskriminací. Cílem práce je popsat život etiopské menšiny žijící na území České republiky. Pro dokreslení současné situace obsahuje kazuistiky vybraných členů etiopské komunity v ČR.

Klíčová slova

Etiopie; integrace; vzdělávání; zaměstnání; rodina.

Title

Life of the members of Ethiopian minority in the Czech Republic.

Annotation

This diploma thesis deals with questions of Ethiopian minority in the Czech Republic. It is concerned with contemporary Ethiopia, its customs, tradition and reasons for Ethiopian arrival to the CZ, it also touches vocation of Ethiopians on our marketplace and potential racial discrimination. Aim of this work is description of the life of Ethiopian minority living on the area of the Czech Republic. For illustration of contemporary situation this work also includes casuistries of representative members of the Ethiopian community in the CZ.

Keywords

Ethiopia; integration; education; employment; family.

Obsah

ÚVOD	9
1 ETIOPANÉ - NÁRODNOSTNÍ MENŠINA V ČR?	11
2 ETIOPIE A JEJÍ ZVLÁŠTNOSTI	13
2.1 ROZLOHA A RELIÉF	13
2.2 NÁRODY, NÁBOŽENSTVÍ.....	15
2.3 TRADICE	16
2.4 DATUM A ČAS.....	20
3 PŘÍCHOD DO ČR	22
3.1 INTEGRACE DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI	22
3.2 VZDĚLÁVÁNÍ.....	26
3.3 ZAMĚSTNÁNÍ.....	29
3.4 RODINA	33
4 ETIOPSKÁ KOMUNITA	37
5 CÍLE KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	42
6 METODY VÝZKUMU	43
7 CHARAKTERISTIKA A POPIS VÝBĚROVÉHO SOUBORU	45
8 KONKRÉTNÍ KAZUISTIKY	47
8.1 ING. TESHOME YEUHALASHET.....	47
8.2 MVDR. SELAMSEW, PH.D.	52
8.3 MGR. TECHANE JOBRE MEKONNEN	57
9 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	60
ZÁVĚR	62
POUŽITÁ LITERATURA, ZDROJE A ZÁKONY	63
SEKUNDÁRNÍ LITERATURA	64
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	65
SEZNAM OBRÁZKŮ	67

ÚVOD

Téma národnostních menšin, zdá se, je v dnešní době velice populární. Najdeme množství vědeckých prací, které se zabývají problematikou Romů, Vietnamců, Ukrajinců a dalších etnických minorit žijících na území České republiky.

Mně osobně je tato problematika také blízká, už jen proto, že jsem se během praxí či pracovních zkušeností měla možnost setkat a seznámit s lidmi různých ras a jejich osudy mě často velice zasáhly.

Dlouho jsem přemýšlela, jakým směrem cílit tuto diplomovou práci, abych nezkoumala to, co je již několikrát psané, přitom jsem zůstala v okruhu svého zájmu.

Rozhodnutí přišlo ve chvíli, kdy jsem navštívila v Olomouci svoji kamarádku, která žije se synem Etiopana. Často jsme potom všichni společně o Etiopii mluvili, měla jsem možnost ochutnat i etiopské jídlo, a nápad byl na světě, bylo rozhodnuto.

Cílem diplomové práce je tedy popsat život Etiopanů na území České republiky a fungování jejich Etiopské komunity.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – na teoretickou (1. – 4. kapitola) a výzkumnou (5. – 9. kapitola). V první kapitole teoretické části se věnuji vymezení pojmu národnostní menšina, druhá pojednává o Etiopii jako takové, geografických údajích, zvlátnostech této země, národech, vyznáváním náboženství, etiopským tradicím a zvláštnímu datování a času. Ve třetí kapitole je popsán příchod Etiopanů do České republiky, 4 strategie adaptace v majoritní společnosti, jsou zde také vysvětleny související pojmy. Svě místo v této kapitole má i porovnání systému školství v Etiopii a v České republice, zaměstnávání cizinců a zajímavost týkající se vztahu rodiny a získání českého občanství. Čtvrtá kapitola se věnuje samotné Etiopské komunitě, jejímu fungování a dodržování etiopských tradic.

Výzkumná část obsahuje kazuistiky tří Etiopanů, kteří žijí v České republice. Díky kvalitativnímu výzkumu je možné dozvědět se do hloubky o jejich životech a celkově pochopit mnohé situace, do kterých se dostali a dostávají i jejich ostatní krajané.

Psaní této práce nebylo jednoduché, a to hlavně z důvodu nedostatku materiálů o této etnické minoritě. Vděčím především příslušníkům etiopské komunity za poskytnutí mnoha informací a také za to, že mě přátelsky uvítali ve zmiňované komunitě. Díky tomu jsem měla možnost proniknout do „tajů“ etiopské kuchyně, tradic a celkově do jejich životů.

1 Etiopané - národnostní menšina v ČR?

Ačkoliv jsou v názvu práce spojováni Etiopané s menšinou, nemůžeme toto spojení chápat doslovně. Záměr právě takového pojmenování diplomové práce byl především v tom, aby čtenáři bylo jasné, že se jedná o minoritní část české společnosti, která zde ovšem také žije. Pro ujasnění je tedy třeba vysvětlit pojem národnostní menšina.

V evropských zemích se pojem národnostní menšina chápe ve smyslu původní národnosti a do svého obsahu nezahrnuje nové imigranty.¹ V České republice je národnostní menšina definována zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin: „(1) Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. (2) Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“² Mnohé body z citovaného zákona by odpovídaly faktům a způsobu života Etiopanů v ČR. Jedná se např. o společný etnický původ, jazyk - amharštinu, který každý z příslušníků ovládá, kulturu a tradice se také snaží uchovávat v původní podobě. Čemu se ale vymykají v porovnání se zákonem, je projevovaná vůle, aby byli považováni za národnostní menšinu. Současně se v tomto zákoně v § 9 a 11 setkáváme s právem národnostní menšiny na užívání jazyka dané menšiny v úředním styku a před soudy a právem na vzdělávání v daném jazyce. Z toho vyplývá, že Etiopané nejsou (a ani nechtějí být) národnostní menšinou v České republice.

¹ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele.* s. 30.

² Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin. §2.

Důkazem může být i z hlediska legislativy zaregistrovaných 12 skupin, kterým je přiznán statut národnostní menšiny. Jedná se o menšinu bulharskou, chorvatskou, maďarskou, německou, polskou, romskou, rusínskou, ruskou, řeckou, slovenskou, srbskou a ukrajinskou. Etiopská zde uvedená není.

Dle Průchy³ je vhodnější užívat termínu etnická menšina, který pokrývá každou skupinu obyvatel určité země, která však nespadá do většinové populace. Etiopané jsou tedy etnickou menšinou v ČR.

³ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. s. 31.

2 Etiopie a její zvláštnosti

Název Etiopie je řeckého původu (Aethiopia) a označuje „zemi opálených lidí“. První zmínka se datuje do 1. až 2. století n. l., kdy v příručce řecký kapitán zabývající se obchodováním s Východem zaznamenává zboží, které se ze země vyváží, a které se naopak musí dovážet. Užívá pojem Eritrea (existující i v dnešní době), zmiňuje se o etiopském království.⁴

Pro bližší pochopení života Etiopanů v ČR je nutné znát zemi, ze které pochází. Ovlivnilo je podnebí, ve kterém vyrůstali, svátky a tradice, které dodržovali a přenesli si je sem.

Zdroji pro následující podkapitoly byly především:

DROZDÍKOVÁ, Jarmila. *Etiópčania*. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1989. 198 s. ISBN 80-215-0034-4,

MOJDL, Lubor. *Etiopie*. 1.vyd. Praha: Libri, 2005. 138 s. ISBN 80-727-7221-X,

http://www.etiopie.cz/vitejte_v_etiopii.html,

<http://www.amharicmovies.com/ethiopia/index.1.html>,

autor: informace od příslušníků Etiopské komunity.

2.1 Rozloha a reliéf

Etiopie, oficiálním názvem Etiopská federativní demokratická republika, je vnitrozemský stát nacházející se ve východní Africe. Sousedí na severu s Eritrejí, na východě s Džibutskem a Somálskem, na jihu s Keňou, na západě se Súdánem a Jižním

⁴ MOJDL, L. *Etiopie*. s. 12.

Súdánem. Etiopie roku 1993 po vyhlášení nezávislosti Eritreji přišla o svoji možnost přístupu k moři.

Obrázek 1 Poloha Etiopie v Africe⁵

Tato země se rozkládá na 1 127 127 km², žije zde asi 82 milionů obyvatel. Hlavním městem je Addis Abeba, měnou etiopský birr, úředním jazykem amharština. V jednotlivých státech federace jsou úředními jazyky oromština, hererština, afarština, tigrajština a somálština.

Etiopie je země plná kontrastů a extrémů. K vidění tu jsou ve skále vytesané chrámy patřící do světového kulturního dědictví UNESCO, jedny z nejvyšších hor Afriky, paradoxně i místa na světě nejhlubší. Z vesmíru může lidské oko sledovat velké údolí Great Rift Valley s množstvím krásných jezer, kolem nichž se rozkládají etiopské národní parky. Můžeme tu vidět hory, jezera, pouště i savany.

Na první pohled by se mohlo zdát, že je Etiopie zaostalou zemí. Opak je ale pravdou. Za posledních 5 let je zde zaznamenán velký růst. Ve větších městech se stále více rozvíjí automobilový průmysl, který produkuje nejen osobní automobily, ale i nákladní vozy, do vzdálenějších měst mohou lidé cestovat letadly, Etiopie vyrábí i své značky mobilních

⁵Dostupné z WWW:

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dd/Ethiopia_%28Africa_orthographic_projection%29.svg>

telefonů. Přesto zde najdeme i menší města či vesnice, které mají obživu díky prostému zemědělství. Lidé stále používají na polích pluhu, jsou živí z toho, co si vypěstují.

Saša Ryvolová měla během svých cest po Etiopii možnost vidět „pravé“ etiopské zemědělství. *„Lidé tvrdě dřou na půdě vyschlé na troud bez jakékoliv mechanizace a s použitím těch nejprimitivnějších nástrojů. Místo motyky zašpičatělý kůl, jako pluh slouží větev zapřažená za hubeného volka. Je to dost neradostný pohled...“⁶*

2.2 Národy, náboženství

V Etiopii je široké národnostní složení. Nejvíce zde žije Oromů (34,5% obyvatel) a Amharů (26,9%). Dále tam jsou Somálci (6,2%), Tigrájové (6,1%), Sidamové (4%), Guragové (2,5%), Welaitové (2,3%), Hadicové (1,7%), Afarové (1,7%), Gamové (1,5%) a Gedeové (1,3%). Ostatní etnické skupiny tvoří zbytek populace. Ve městech žijí i Italové, Řekové, Indové a Arménci.

Věřící občané Etiopie vyznávají řadu náboženství, hlavními jsou však islám a křesťanství (etiopská ortodoxní církev). Islám se vyznačuje jednoduchými zásadami, je poměrně jednotným náboženstvím. Vyžaduje důslednou víru v jediného Boha a Písmo, v anděly, proroky, poslední soud a vzkříšení.

Etiopská církev se od církví sesterských odlišuje zejména mírou starozákonních tradic. Požaduje obřizku, rozlišuje mezi masem čistých a nečistých zvířat, stanoví rituální porážky a uznává jako posvátný den vedle neděle i sabat. Zahrnuje řadu přísných půstů, osobité rituály a specifické svátky vedle obecně křesťanských. Ty se však liší datem, protože má etiopská církev svátky určené juliánským kalendářem. *„Etiopská církev se občas označuje nepřekládaným přívlastkem tewahido, ale to je pouze amharský překlad slova monofyzitní, tedy uznávající jedinou podstatu Ježíšovu.“⁷*

⁶ RYVOLOVÁ, S. *Tváře v prachu Etiopie*. s. 22.

⁷ MOJDL, L. *Etiopie*. s. 101.

2.3 Tradice

Mezi jednu z nejvýznamnějších tradic Etiopanů patří jejich **kuchyně a stolování**. K vaření se používá především množství cibule, česneku a různého koření. Nezbytná je pálivá paprika – berbera, kterou kuchaři opravdu nešetří, proto stěží najdeme v této kuchyni pokrm, který není ostrý. Etiopané mají rádi maso (hovězí, skopové, jehněčí, kozí, drůbeží, rybí), ale s ohledem na množství křesťanských i muslimských půstů mají i mnoho vynikajících jídel ze zeleniny a luštěnin. Se zmíněním muslimských půstů souvisí i fakt, že se u Etiopanů neseťkáme s vepřovým masem (zajímavé je, že ho nejedí ani ortodoxní křesťané). Důležitou součástí většiny pokrmů je etiopský chléb zvaný indžera. Jedná se o kvašenou chlebovou placku vyrobenou většinou z domácí obilniny t'effu. Tento chléb se užívá místo příboru, který se v etiopské kuchyni nevyskytuje. Prsty pravé ruky utrhnou kousek chlebové placky, položí ji na zvolenou porci a zabalený smotek vloží do úst. Projevem přízně je, když si dva lidé vkládají do úst sousta vzájemně.

Obrázek 2 *Indžera*⁸

⁸ Ethiopian cuisine. Dostupné z WWW: <<http://www.amharicmovies.com/ethiopia/3132-ethiopian-cuisine.html>>

V etiopských restauracích i domácnostech se ke stolování nepoužívá obyčejný stůl, ale vyplétaný jídelní koš, který má výšku stolu, prostor pro jídelní táč a je s vypleteným víkem, aby pokrm před servírováním nevychladl.

Tradiční je také etiopská káva bunna. Zelená káva se nejprve upraží, rozdrť s hřebíčkem, kardamomem, skořicí a poté se uvaří v hliněné vypálené konvici. Zázitek z popíjení takové kávy je prý dokonalý.

Zajímavé jsou v etiopské kultuře **pozdravy**. Neobejdou se bez objetí a polibků. Stává se, že se přátelé potkají uprostřed silnice, dlouze se vítají a řidiči automobilů to respektují a trpělivě vyčkávají. Při takovém setkání se obě strany ptají na své zdraví, zdraví dětí, rodičů, prarodičů,... Nikdy si ale přitom nestěžují, odpovědí je vždy „dobře“. Při loučení se také objímají, líbají a vzájemně si přeji, aby je ochránil Bůh či Alláh.

Vítání se svými přáteli má však svá pravidla. Dvě osoby k sobě přistoupí, obejmou se tak, aby se nejprve dotkly svými levými rameny. To má znamenat pozdrav od srdce. Následuje dotknutí pravými rameny, což vysílá pozdravy i do rodiny daného přítele. Někdy se opakuje další dotknutí levými rameny. Takové vítání je doprovázeno vzájemnými polibky na tvář, běžné jsou tři, někteří Etiopané se obdarují i čtyřmi až pěti, podle toho, jak moc jsou si blízcí.

Za zmínku stojí určitě i **podávání ruky** váženému člověku. Když se s někým takovým Etiopan potká, podává pravou ruku, kterou si v zápěstí drží rukou levou. To je projev velké úcty.

Etiopie jako země dvou velkých náboženství uznává a slaví mnoho církevních **svátků**, křesťanských a muslimských. Tyto svátky se slaví za účasti většiny lidí, probíhají mše, zpívá se, pořádají akce doprovázené folklorními tradicemi. Účastníci oblékají lidové kroje, lišící se podle oblastí.

Mnoho svátků je doprovázeno půstem, který v dřívější době dodržovala většina Etiopanů, nyní jsou však půsty na ústupu.

Jedním z tradičních svátků je oslava příchodu nového roku. Etiopský Nový Rok, nazývaný Enkutatash nebo Kidus Yohannes, připadá na 11. září (v případě přestupného roku

na 12. září). Dalším náboženským svátkem je Mesk'el neboli Nalezení pravého kříže, slaví se 27. září. Mezi pohyblivé svátky patří Velikonoce (Fasika)⁹, bývají mezi 23. - 27. dubnem. Etiopské Vánoce se slaví 7. ledna. Další svátky se odvíjejí od historických událostí.

Tradiční je jistě i etiopská **vlajka**. Ta vždy se změnou vlády měnila svoji podobu. Její základ ale zůstává stejný. Poměr stran je 2:3, tvoří ji vodorovné pruhy – zelený nahoře, žlutý uprostřed, červený dole. Uprostřed je, v současné době, umístěn kruhový státní znak modré barvy se žlutou pěticípou hvězdou a žlutými paprsky mezi cípy hvězdy. „Podle výkladu zelená symbolizuje úrodnost, plodnost a rozvoj, žlutá barva představuje naději, spravedlnost a rovnost, červená obětování a hrdinství v boji za svobodu. Modrá barva symbolizuje mír, žlutý pentagram rovnost národů, národností a náboženství, jejich spolupráci v rámci svobodné Etiopie, žluté paprsky mezi cípy hvězdy symbolizují radostné vyhlídky.“¹⁰

Obrázek 3 Etiopská vlajka ¹¹

Významnou součástí **literární tradice** tvoří živá lidová slovesnost. Její jednotlivé žánry (např. bajky, pohádky, lidové písně, říkanky, hádanky) nejsou předávány z generace na generaci pouze ústně, tradiční je zaznamenávání v písemné podobě. Pevné místo mají v mluvené i psané amharštině přísloví. Lidé je používají například k argumentaci

⁹ Oslava např. Velikonoc probíhá následovně: Protože Etiopané před nimi měli půst o délce 45 dnů, nakoupí množství masa (kuřata, jehňata), vše se upeče, připraví se několik placek indžary, celá rodina se sejde a společně slaví. Pijí mnoho domácí kořalky, piva a tančí.

¹⁰ MOJDL, L. *Etiopie*. s. 120.

¹¹ Etiopie. Dostupné z WWW: < <http://www.vlajky-statu.cz/afrika/etiopie-47.htm> >

při rozhovoru, podle znalosti přísloví a jejich vhodného a častého používání se prý hodnotí důvtip a výřečnost člověka.¹²

Etiopské pohádky stojí za přečtení. Často se v nich objevuje postava Bilča, oblíbeného hrdiny. Český čtenář se však musí připravit na morbidní texty, ve kterých se však dá často nalézt množství moudra. Zde pro představu ne zcela běžný konec (pro nás Čechy) jedné z pohádek: „...*Když už všechno porozbíjel, usadila se jedna moucha na čele jeho ženy. Zrovna když ji chtěla zabít svazkem trávy, moucha ulétla. Žena se rozzlobila a v tom jí další moucha sedla na nos. Ted' si žena počínala chytřeji. Našpulila rty, opatrně zapískala na muže a prstem mu ukázala na mouchu. Muž zvolal: „Vydrž a nehýbej se! Nebudu se s ní mazlit jako ty!“ Vzal palici z hmoždíře a vši silou ženu uhodil do nosu. Zůstala ležet mrtvá s otevřenou pusou a polámanými zuby. Muž na ni hledí a povídá: „Vstaň, směješ se předčasně! Boj ještě neskončil.“*“¹³

Na závěr k literárním tradicím se hodí malé doporučení pro ty, kteří by si rádi někdy přečetli alespoň jedno z amharsky psaných děl: čte se zleva doprava.

V souvislosti s tradicemi nelze opomenout **jména** Etiopanů. Na první pohled vypadají jako česká, skládají se většinou ze dvou slov. Nejedná se však o křestní jméno a příjmení. První slovo je sice jménem křestním, matka ho dává například podle toho, jak se cítí, druhé jméno je ale křestním jménem otce. Převédeme-li toto pravidlo do českých jmen a pan Karel Novotný by měl otce Miloše Novotného, potom by se pán jmenoval Karel Miloš. V případě narození syna Jana by se syn jmenoval Jan Karel. Jestliže se jedná o dívky, je tomu úplně stejně jako u chlapců. První jméno mají své křestní, druhé jméno je křestním jménem otce.

V některých případech se můžeme setkat i se třemi jmény. Je tomu tak v případě, kdy je potřeba ujasnit, o kterého člověka jde. Potom se jako třetí jméno udává např. jméno vesnice nebo města, ze kterého jedinec pochází, nebo křestní jméno dědečka.

¹² MIKEŠ, P.; POLÁČEK, Z. *Moudrost Etiopie: amharská přísloví*. s. 6.

¹³ MIKEŠ, P. *Etiopské bajky a pohádky*. s. 20-21.

Mezi tradice, s trochou nadsázky, z hlediska turistů putujících po Etiopii, patří i **smlouvání**. „*Kdo nesmlouvá, je hlupák a nemá vychování. V podstatě se vůbec neočekává, že by první udávaná cena mohla být akceptována – jde jen o výchozí bod. Pro bílé zpravidla platí poměr 1:3 až 1:5, ale není to pravidlem.*“¹⁴

Zajímavostí na konec této podkapitoly je možné vysvětlení toho, proč jsou Etiopané tak výbornými běžci. „*Maratónský vítěz Abebe Bikila zvítězil na olympijských hrách dokonce dvakrát (v roce 1960 a 1964) a jeho nástupce Haile Gebreselassie v letech 1996 a 2000. ... Dvoufázový trénink není nic proti každodenní nutnosti. Ženy často chodí pro vodu i několik kilometrů a taky víckrát za den. Kluci, kteří prodávají občerstvení na zastávkách autobusů, dokážou držet krok s jedoucím vozem i několik set metrů – a to s ošatkou vařené kukuřice, košíkem svařené jablko nebo otepi trávy na čajový obřad. V běhu podávají zboží do okének, pasažér ho ohmatá, přivoní si – a buď zboží vrátí, nebo zaplatí. To všechno se odbyvá v pohybu. Není divu, že na běžeckém oválu prostém jakýchkoliv překážek a bez zátěže jim to jde tak snadno!*“¹⁵

2.4 Datum a čas

Etiopie stále používá vlastní kalendář, etiopský rok se dělí na dvanáct měsíců o třiceti dnech plus 13. měsíc o pěti/šesti dnech (tzv. malý měsíc).¹⁶ Ve srovnání s gregoriánským kalendářem je zpožděn o cca 7 let a 8 měsíců. Kalendářní rok v Etiopii tudíž probíhá od 11. září do 10. září (našeho kalendáře).

Rozdílné je i měření času. Etiopie se nachází v blízkosti rovníku, proto den trvá 12 hodin stejně jako noc. Čas se tedy počítá od rozednění do setmění a od setmění do rozednění. „*Poledne je tedy v šest hodin etiopského času, stmívá se po dvanácté. Pojmu "nula hodin" se neuzívá. Pro upřesnění se užívá výrazů ket'watu (ráno, od 6:00 do 12:00 našeho času),*

¹⁴ RYVOLOVÁ, Saša. *Tváře v prachu Etiopie*. s. 95.

¹⁵ Tamtéž. s. 120.

¹⁶ DROZDÍKOVÁ, J. *Etiópčania*. s. 104.

*kekenu (ve dne, od 12:00 do 18:00 našeho času), kemišsetu (večer, od 18:00 do 24:00 našeho času) a kelelitu (v noci, od 24:00 do 6:00 našeho času)."*¹⁷

V běžném rozhovoru je třeba si na tento fakt dávat pozor a ujistit se, zda má Etiopan na mysli hodiny evropské či etiopské.

¹⁷ MOJDL, L. *Etiopie*. s. 104.

3 Příklad do ČR

Důvodů pro příchod cizinců do České republiky je mnoho. Někteří zde mají vidinu lepší práce, jiní politický azyl, možnosti kvalitnějších studií, někdo sem přichází za rodinou. Někteří zde plánují zůstat natrvalo, jiní by se rádi vrátili do své původní země.

U Etiopanů býval a stále je většinou jediným důvodem příchodu do ČR možnost studií. Mladí lidé vědí, že po vystudování nějaké ze zdejších vysokých škol, by po návratu do Etiopie byli většími odborníky, byli by lépe zaměstnatelní. Většinou si však tuto zemi zamilují, založí zde rodinu a život je pro ně kvalitnější a přijatelnější.

Jsou i výjimky, kdy do ČR přijede z Etiopie žena, která zde ani nepracuje, ani nestuduje. Svůj život podřídí etiopskému muži a je tu kvůli němu. O této problematice později.

3.1 Integrace do majoritní společnosti

V souvislosti s touto podkapitolou je potřeba uvést některé z pojmů. Jeden z nich je **integrace cizinců**. Ministerstvo vnitra České republiky ve svém terminologickém slovníku¹⁸ vysvětluje toto slovní spojení jako „*proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty.*“ Během mísení různých etnických či rasových skupin dochází k různým procesům adaptace. Adaptaci vysvětluje Průcha¹⁹ jako přizpůsobování se příslušníků jedné skupiny k jiné. Může docházet i k přizpůsobování skupin navzájem. Adaptace často rozhoduje o přežití určité minoritní etnické skupiny ve styku s majoritní

¹⁸ Terminologický slovník MVČR. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>>

¹⁹ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. s. 97.

etnickou skupinou. Berry uvádí ve svém příspěvku strategie adaptace.²⁰ Důraz však klade na to, že je na každém, jakým způsobem se chce adaptovat. Jednotliví členové mají svobodnou volbu při rozhodování. Děje se tomu však za podmínek, kdy je majoritní společnost otevřena adaptaci.

Berryho schéma adaptace obsahuje čtyři strategie: integrace, asimilace, separace, marginalizace.

Integraci popisuje jako způsob adaptace, kdy je pro imigranty důležité poznat a přijmout kulturu hostitelské země, současně si však chtějí zachovat a udržet i svoji vlastní kulturu. Integrovaní imigranti mají potom dvojí kulturní identitu – svoji původní a nově přijatou.

Asimilace je způsob adaptace, kdy imigranti považují svoji původní kulturu za málo důležitou pro život v hostitelské zemi. Usilují o co největší splynutí s majoritou, snaží se s ní být v co největším kontaktu, chtějí si co nejvíce osvojit jazyk, normy, hodnoty a zvyklosti dané hostitelské země.

V případě **separace** vlastně nelze hovořit o adaptaci. Imigranti nepovažují kontakt s kulturou a příslušníky většinové společnosti za důležitý, naopak se snaží izolovat a podporovat pouze svoji původní kulturu.

Marginalizace je strategií imigrantů, kteří necítí potřebu kontaktu s hostitelskou kulturou, ale nemají ani zájem uchovávat si svoji vlastní původní kulturu. Identifikují se jen se subkulturou své vlastní skupiny.

V souvislosti s Etiopany, kteří přišli do ČR, můžeme ve většině případů jistě hovořit o strategii integrace. Většina zde žijících imigrantů/emigrantů přijala českou kulturu, mluví česky, převzala mnohé tradice, zároveň však chtějí udržovat i tradice a zvyky etiopské. Právě proto založili roku 2001 komunitu.

²⁰ BERRY, J. W. *Immigration, acculturation, and adaptation. Applied Psychology: an international review.* 1997, 46 (1). s. 5-67. 22.1.2008. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z WWW: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x/pdf>>

Jsou však i tací, o kterých se nedá říci, že by byli integrováni. Zvolili si jiný způsob žití v hostitelské zemi, nestýkají se s členy komunity. Příkladem může být například otec českého fotbalového reprezentanta Thea Gebreselassieho, který přišel do Československa roku 1978 spolu s dalšími krajany, dostudoval zde vysokou školu a více se s kamarády z Etiopie neseťkává. Nikdo z členů komunity neví, proč tomu tak je.

Protože je zde použita řada pojmů a další s nimi souvisí, je nutné, pro zabránění případného nedorozumění, vysvětlit jejich význam.

Prvním je **migrace**. Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR)²¹ vysvětluje tento pojem jako „*přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.*“

Souvisejícím pojmem je **imigrace**. Dle MVČR²² se jedná o „*změnu místa pobytu směrem na území jiného než domovského státu; imigrace je procesem, při němž se na území států usidlují cizinci.*“

Imigrant je „*cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru.*“

Cizincem se rozumí dle MVČR „*každá fyzická osoba, která není občanem České republiky. Pro účely zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.*“

Imigrace by se dala snadno zaměnit s pojmem **emigrace**. Tu MVČR vysvětluje jako „*změnu místa pobytu směrem z území domovského státu; emigrace je procesem, při němž obyvatelé opouštějí své domovské státy s cílem usídlit se v zahraničí.*“

²¹ Terminologický slovník MVČR. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>>

²² Tamtéž.

Emigrantem se potom nazývá osoba, která opouští území svého domovského státu s cílem usadit se v zahraničí.

V této podkapitole je často užíván také pojem **kultura**. Maříková ve svém Velkém sociologickém slovníku definuje tento pojem jako jednu z centrálních kategorií společenských věd, ve svém nejširším pojetí vyjadřující specificky lidský způsob organizace, realizace a rozvoje činností, objektivovaný ve výsledcích fyzické a duševní práce. Maříková také uvádí, že historik a právník S. Pufendorf zahrnul pod tento pojem všechny lidské výtvořiny – společenské instituce, jazyk, vědu, morálku, zvyky odívání i bydlení.²³

Jak již bylo řečeno výše, úspěšná integrace cizinců lze pouze v případě, kdy je většinová společnost nakloněna možnosti adaptace. Tento stav bohužel nenastává vždy. Na mysli se přirozeně vyskytuje otázka rasismu a rasové diskriminace.

Jak uvádí Průcha²⁴, dodnes v některých lidech přetrvává pocit, že pojem „rasa“ je něco, s čím je potřeba zacházet opatrně. Jako by členění lidské populace na specifické rasy bylo něco neetického či v rozporu s idejemi o rovnosti všech lidí. Upozorňuje na to, že existence ras a rozdílů mezi nimi je objektivní realita.

Rasu definuje jako „*pojem užívaný v biologii člověka a především ve fyzické antropologii. Historicky se vyvinul v souvislosti s rozvojem srovnávací anatomie, kdy věda objevovala a upřesňovala, že lidský rod (homo sapiens) není jednotný, nýbrž se odlišuje určitými anatomickými znaky, jako je barva kůže, vlasů a očí, tvar lebky a obličeje, výška a tělesné proporce. Vytvořila se vědecká teorie lidských ras či plemen...V antropologické teorii ras bylo zavedeno určité třídění lidstva – rasová taxonomie – převážně podle somatických (tělesných) příznaků. Jako základní rasové skupiny byly vyčleněny rasa bílá, žlutá a černá; v současné vědecké terminologii rasa (plemeno) europoidní, mongoloidní, negroidní.*“²⁵

²³ MAŘÍKOVÁ, H. *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. s. 548.

²⁴ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. s. 61.

²⁵ Tamtéž. s. 62.

Ohledně otázky rasismu se dá najít mnoho definic, často však nemají vědecký obsah. Do tohoto pojmu jsou vkládány emocionální a ideologické postoje, oslabuje se složka racionální. Velký sociologický slovník²⁶ vysvětluje rasismus jako „nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika..., který může přerůst v ideologii i systémový teror. Většinou se obrací vůči izolované menšině s výraznějšími rozlišovacími znaky fyzickými, jazykovými, profesionálními, náboženskými, atd.Rasismus je postaven na specifickém předsudku, je to v podstatě iracionální postoj, i když má i racionální důvody....Občasné dílčí projevy rasismu mohou přerůst v systematickou rasovou diskriminaci spočívající v omezování práv příslušné rasy, které může vést k rasové segregaci...“

Průcha²⁷ upozorňuje na to, že takovou definicí můžeme o rasismu hovořit pouze v případě, kdy dochází k přímému ohrožování jedné rasové skupiny ze strany jiné rasové skupiny. Nelze však ztotožňovat rasismus s pocitem sociální distance nebo nízké oblíbenosti příslušníků jedné rasy u příslušníků jiné rasy – to by pak většina obyvatel planety musela být prohlášena za rasisty.

3.2 Vzdělávání

Vzdělávání v Etiopii a v České republice není přirozeně totožné. Hlavním rozdílem je ne/povinná školní docházka. Zatímco děti v ČR musí splnit povinnou základní školní docházku, etiopské děti v případě, že žijí na vesnici, do školy by musely velkou vzdálenost docházet a rodiče vlastní pole, o které je třeba se starat, do školy nechodí vůbec. Takové rodiny živí vlastní hospodářství, předává se z generace na generaci a nikdo nepokládá vzdělání za důležité.

Přesto žijí v Etiopii lidé, kteří jsou velice vzdělaní. Jejich rozvoj podporuje školský systém. Je sice zastaralý, nároky na děti jsou přehnané, mnoho z nich není schopno základní školu dokončit. Když už se to ale některému z dětí podaří, může se o něm jistě říci, že je to

²⁶ MAŘÍKOVÁ, H. *Velký sociologický slovník: II. svazek R-S*. s. 908-909.

²⁷ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. s. 64.

žák velmi nadaný a pilný. Systém se zdá být přísnějším, než je tomu v ČR. Pro porovnání jsou zde uvedeny oba školské systémy.

V Etiopii je vzdělávání bezplatné, ačkoliv existují i soukromé školy. Základní škola začíná v sedmi letech dítěte, je na šest let. Vyučovacím jazykem je amharština. Následuje měšťanská a střední škola. Etiopané tomuto vzdělávání říkají souhrnně „střední škola“. Měšťanská je na čtyři roky, střední na dva.²⁸ Toto vzdělávání probíhá pouze v anglickém jazyce.

Mezi každým vzdělávacím cyklem (na konci základní školy, měšťanské školy, střední školy) skládají žáci zkoušky (tzv. maturity). Jedná se o jednotné testy pro celou zemi. V Etiopii jsou učebnice všude stejné, v jednu dobu se na celém území vyučuje to samé, proto lze ověřovat znalosti žáků tímto způsobem.

V rámci střední školy jsou žáci rozděleni na budoucí studenty univerzit a na ty, kteří získají vyučení v oblasti obchodu, pedagogiky a dalších. Hlavní univerzita se nachází v Addis Abebě, další jsou v některých hlavních městech jednotlivých federálních států.

Organizace Člověk v tísni na svých webových stránkách uvádí, že školství v Etiopii je na velice nízké úrovni. Více než polovina Etiopanů je mladší osmnácti let, avšak jen 57% chlapců a 53% dívek dokončí základní školu. Více než polovina dospělé populace je negramotná. Vina je dávana především nedostatku škol, nekvalifikovaným učitelům, nekvalitním teoretickým osnovám a nedostatku učebních pomůcek.²⁹

²⁸ *Education in Ethiopia*. 03.10.2012. [cit. 2013-15-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.amharicmovies.com/ethiopia/3131-education-in-ethiopia.html>>

²⁹ *Vzdělávání*. [cit. 2013-15-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/etiopie/vzdelavani-5>>.

Vzdělání je klíč k rozvoji země, a proto Člověk v tísni pomáhá zlepšit přístup Etiopanů ke vzdělání stavbou škol a zaváděním moderních vyučovacích metod na úrovni základního i středního školství.³⁰

V České republice je vzdělávací systém odlišný. Příprava na školu začíná u 93% dětí v příslušném věku v mateřské škole, která však není povinná. Mladším dětem 3 let jsou určeny jesle. Nejsou součástí školské soustavy, jsou v kompetenci Ministerstva zdravotnictví (navštěvuje je 0,5% dětí příslušné věkové skupiny).

Povinná školní docházka je devítiletá, navštěvují ji žáci zpravidla od šesti do patnácti let. Základní škola se skládá ze dvou stupňů, a to 1. – 5. třídy a 6. – 9. třídy. Počínaje druhým stupněm mají žáci možnost pokračovat v povinném vzdělávání na gymnáziích (po 5. ročníku v osmiletém, po 7. ročníku v šestiletém), popřípadě na konzervatořích.

„Po splnění povinné školní docházky pokračuje 96 % populace (vztaženo k populaci 15-18 let) v nepovinném vyšším sekundárním vzdělávání, a to buď ve všeobecném v gymnáziích, která jsou kromě uvedených osmi- a šestiletých i čtyřletá (přes 20 % populace) nebo v odborném v ostatních středních školách (48,5 % ve čtyřletých oborech ukončených maturitní zkouškou, 23 % v dvou až tříletých oborech s výučním listem, a v některých dalších oborech), popř. v konzervatořích. Alespoň vyšší sekundární vzdělání (ISCED 3) získá 94 % populace ve věku 25 až 34 let (2007).“³¹

³⁰ Úspěšná kampaň Postavme školu v Africe běží od roku 2004. Za tu dobu česká veřejnost, firmy i veřejné instituce přispěly na výstavbu 17 škol v oblastech s nejméně rozvinutou infrastrukturou. Lokality jsou vybírány podle řady kritérií - zejména potřebnosti (množství dětí ve školním věku a kapacita škol v okolí, jejich vzdálenost od sídel), spolupráce místních úřadů a ochoty komunity zapojit se do přípravných prací. Kromě samotné výstavby škol se program věnuje i vzdělávání učitelů, kteří jsou pak zárukou kvalitní výukové metody a přístupu. Kampaň Postavme školu v Africe zároveň zvyšuje informovanost obyvatel České republiky o problémech rozvojového světa.

³¹ *Struktura systému vzdělávání a odborné přípravy v České republice 2009/2010.* [cit. 2013-15-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>>

Ti, kteří ukončili vyšší sekundární vzdělání v oborech s výučním listem, mohou pokračovat nástavbovým studiem, které je ukončeno maturitní zkouškou, nebo si rozšířit kvalifikaci ve zkráceném studiu.

Po získání vzdělání ukončeným maturitní zkouškou mohou absolventi pokračovat na terciární úrovni. Vybrat si mohou vyšší odborné školy, či školy vysoké. Je zde možnost i rozšíření kvalifikace v postsekundárních programech středních škol (v tzv. zkráceném studiu).³²

Jak je vidět, český školský systém je nesrovnatelně propracovanější než systém etiopský. Výše je již uvedeno, čím je způsobena nízká gramotnost lidí v Etiopii. Když ale Etiopané přijedou studovat vysoké školy do České republiky, je vidět, že jim největší potíže způsobuje jazyk. V jiných směrech jsou velice pilní, učenliví, snaživí a úspěšní. Možná jim v tomto ohledu pomohl právě tak přísný systém etiopského vzdělávání. Po vystudování v ČR jsou z nich většinou uznávaní odborníci, často lékaři, technici, apod.

3.3 Zaměstnání

Být zaměstnaný je pro cizince v České republice velice důležité. Jestli-že chtějí, aby jim byl udělen trvalý pobyt na tomto území, musí mít mimo jiné náležitosti zajištěny „prostředky k pobytu“.

Ministerstvo vnitra České republiky uvádí na svých webových stránkách³³ podmínky, kdy může být cizincům (občanům třetích zemí), uděleno povolení o trvalém pobytu v ČR. Na žádost se toto povolení vydává cizinci po pěti letech nepřetržitého pobytu na území. K žádosti musí předložit:

³² Tamtéž.

³³ *Trvalý pobyt*. [cit. 2013-17-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

- ▶ cestovní doklad,
- ▶ 2 fotografie,
- ▶ doklad o zajištění ubytování,
- ▶ **doklad o zajištění prostředků k pobytu,**
- ▶ doklad o zkoušce z českého jazyka,
- ▶ na žádost doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů,
- ▶ splnění podmínek 5 let nepřetržitého přechodného pobytu.

Jestli-že chce cizinec žádat o udělení státního občanství, jednou z podmínek je již zmiňovaný povolený trvalý pobyt po dobu nejméně pěti let. MVČR doslova uvádí podmínky, za kterých může být cizincům udělen:

„Státní občanství České republiky může (nikoli musí) Ministerstvo vnitra na žádost udělit pouze osobě (cizinci nebo osobě bez státního občanství), která splňuje současně následující podmínky:

1) má na území České republiky ke dni podání žádosti po dobu nejméně pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržuje

2) prokáže, že nabytím státního občanství České republiky pozbyde své dosavadní občanství, nebo prokáže, že pozbyla své dosavadní občanství, nejde-li o osobu bez státního občanství nebo osobu s přiznaným postavením uprchlíka; doklad o pozbytí dosavadního státního občanství se obstarává až poté, co Ministerstvo vnitra vydá žadateli tzv. příslib udělení státního občanství České republiky

3) nebyla v posledních pěti letech odsouzena pro úmyslný trestný čin (prokazuje se výpisem z rejstříku trestů v ČR, výpis z rejstříku trestů žadatele si Ministerstvo vnitra obstarává formou dálkového přístupu podle zvláštního právního předpisu, nepředkládá jej žadatel)

4) *prokáže pohovorem před příslušným úřadem znalost českého jazyka (nevztahuje se na žadatele, který je nebo byl státním občanem Slovenské republiky)*

5) *plní povinnosti vyplývající z ustanovení zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt a vstup cizinců na území České republiky (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) a povinnosti vyplývající ze zvláštních předpisů upravujících veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, důchodové pojištění, daně, odvody a poplatky.*³⁴

Bylo zajímavé zjistit, jak se k problematice zaměstnávání cizinců vyjádří Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (MPSV). Evidují nějakým způsobem příchozí cizince, možnosti jejich zaměstnávání?

MPSV nevede v oblasti trhu práce evidenci příslušníků národnostních menšin. Jak již bylo zmíněno, Etiopané ani nejsou uznanou národnostní menšinou v ČR, tím spíše MPSV nevede ani evidenci jejich.

V Zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti³⁵ zmiňují práva ohledně zaměstnávání cizinců paragrafy 4 a 33. V §4 (Rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání) je dán zřetel na zajišťování rovného zacházení se všemi fyzickými osobami uplácujícími právo na zaměstnání a zákaz jakékoliv diskriminace. §33 (Zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání) se vysvětluje tak, že při zprostředkování zaměstnání se věnuje zvýšená péče uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují; mj. jde o fyzické osoby, které potřebují zvláštní pomoc. Těmito osobami se rozumí zejména fyzické osoby, které se přechodně ocitly v mimořádně obtížných poměrech nebo které v nich žijí, fyzické osoby společensky nepřizpůsobivé, fyzické osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody nebo propuštění

³⁴ *Udělení státního občanství České republiky.* [cit. 2013-16-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

³⁵ *Právní předpisy z oblasti zaměstnanosti.* [cit. 2013-17-06]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy>.

z výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence a fyzické osoby ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

MPSV má na starosti administraci grantových a regionálních individuálních projektů Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Jednou z prioritních os je podpora „Sociální integrace a rovných příležitostí“, určena především národnostním menšinám. Oblast „Podpora sociální integrace a sociálních služeb“ se však netýká pouze národnostních menšin, jsou pouze jednou z podporovaných skupin, žádná výzva není přímo zaměřena pouze na ni.

Mgr. Lenka Laubová (Oddělení politiky sociálního začleňování MPSV) upřesňuje v E-mailu projekty na podporu národnostních menšin a cizinců obecně. *„Jako jedna z cílových skupin byla ve výzvě uvedena cílová skupina etnické menšiny a osoby z odlišného sociokulturního prostředí mimo aktivity zaměřené na příslušníky sociálně vyloučených romských komunit/lokalit, kterým je věnována samostatná oblast podpory... „Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit“, a etnické a národnostní menšiny, které dlouhodobě žijí na území ČR. Žadatelé zde mohli žádat finance na aktivity směřující k prevenci sociálního vyloučení nebo na přímou podporu dané cílové skupiny se zaměřením na trh práce. Z celkového počtu 425 přijatých žádostí je v současnosti v realizaci 75 projektových žádostí ani jeden z projektů není přímo zaměřen na národnostní menšiny. 17 projektů v realizaci je zaměřeno na podporu cizinců legálně pobývajících na území ČR déle než jeden rok.*

V oblasti podpory... *„Integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce“ jsou národnostní menšiny podpořeny především projekty zaměřenými na cílovou skupinu osob z odlišného sociokulturního prostředí (22 projektů v realizaci, případně imigranty a azylanty ze zemí mimo EU (6 projektů). Řada projektů poskytuje pomoc příslušníkům národnostních menšin nepřímou v rámci realizace projektů určeným dalším cílovým skupinám oblasti podpory, a to zejména mladým do 25 let s žádnou nebo nízkou úrovní kvalifikace, osobám nad 50 let věku, zdravotně postiženým, aj.*

Příkladem takového projektu je projekt „Uplatněte se!“ Organizace pro pomoc uprchlíkům, který je zaměřen na individualizovanou podporu cizincům ke vstupu či udržení se na trhu práce. Prostřednictvím individuálního poradenství a spolupráce, rekvalifikačních

*kurzů, placených stáží a podpůrných opatření se vyrovnávají handicapy cílové skupiny a účastníci jsou motivováni k hledání zaměstnání a k rozšíření či formalizování své odbornosti.*³⁶

Etiopané o zmíněných projektech však ani nevědí. Uvádí, že se k nim tyto informace buď nedostaly, nebo se o ně nezajímali.

3.4 Rodina

Podkapitola rodiny je do této práce zařazena z jistého důvodu. Jedná se o zajímavost, která by nemusela být hned patrná. Mnoho Etiopanů (a dalších cizinců) přijíždí totiž do České republiky s cílem nejen zde studovat, ale i získat české občanství díky sňatku s českým občanem.

V souvislosti s udělením státního občanství České republiky (viz. předchozí kapitola), uvádí MVČR³⁷ možnosti **prominutí splnění zákonem stanovených podmínek** pro udělení českého státního občanství. MVČR může (nikoliv musí) žadateli prominout zmíněné podmínky pro udělení občanství uvedených pod číslem 1, 2, 4 a 5. Prominutí splnění podmínky pod číslem 3 není možné.

„Prominout splnění podmínky povoleného pětiletého trvalého pobytu v ČR lze tehdy, má-li žadatel na území České republiky povolen trvalý pobyt a

- ▶ *narodil-li se na území ČR*
- ▶ *nebo žije na území ČR nepřetržitě alespoň deset let*
- ▶ *nebo měl v minulosti státní občanství ČR, případně státní občanství ČSFR*

³⁶ Lenka Laubová. E-mail z: 16.03.2012. Soukromý archiv autora.

³⁷ *Udělení státního občanství České republiky.* [cit. 2013-16-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

- ▶ *nebo byl osvojen státním občanem ČR*
- ▶ ***nebo je jeho manžel (manželka) státním občanem ČR***
- ▶ *nebo je alespoň jeden z rodičů žadatele státním občanem ČR*
- ▶ *nebo přesídlil do ČR do 31. prosince 1994 na základě pozvání vlády*
- ▶ *a nebo je bezdomovcem (osobou bez státního občanství), nebo má na území České republiky přiznáno postavení uprchlíka.*

Je možné prominout pouze chybějící délku trvalého pobytu, nikoli jeho existenci. Trvalý pobyt na území České republiky musí mít žadatel tedy v každém případě povolen. O povolení trvalého pobytu rozhoduje dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, cizinecká policie.³⁸

Další zajímavostí, která byla nastíněna již v kapitole 3, je příjezd etiopských žen do ČR. Tyto případy však bývají spíše výjimečné. Jedná se o situaci, kdy muž, Etiopan, přijede studovat do ČR, poté se vrátí do Etiopie za svojí ženou a po nějaké době s ní přijede zpět do ČR, nebo muž zůstane v ČR a žena se rozhodne také pro život v naší zemi, opustí Etiopii.

Etiopská žena přijíždí do zcela odlišné země. Největší bariérou je pro ni jazyk. Často mluví pouze amharsky, anglicky neumí, čeština je pro ni nesmírně složitá. Díky tomu zde nemá prostor pro zaměstnání, žije tu kvůli svému muži, který je v ČR většinou pracovně úspěšný.

Kdy ale nastává největší komplikace, je doba narození společných potomků, především jejich vstup do českých mateřských škol. V nich etiopské děti tráví mnoho času, snadno se učí českému jazyku, začínají ho přijímat za svůj mateřský. V té chvíli nastává jazyková bariéra mezi matkou a dítětem. Dítě mluví čím dál více česky, otec mu rozumí,

³⁸ *Udělení státního občanství České republiky.* [cit. 2013-16-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

matka ne. V rodině se stále podporuje amharština pro běžnou komunikaci, jestliže se ale dítě učí např. básničky či české písničky, je matka ztracená. Dítě si chce povídat jazykem, kterým mluví všechny děti ve školce. Další komplikace nastává při vstupu potomka na základní školu, kde jsou potřeba řešit všechny náležitosti s ní spojené. Oslabuje se tak pouto mezi matkou a dítětem.

Řešením by byly kurzy českého jazyka pro nejen etiopské matky. Problém je však v tom, že tyto ženy mají většinou nízké sebevědomí, necítí se ve většinové společnosti, nechtějí se žádného kurzu účastnit. Tak vzniká začarovaný kruh v komunikaci a citovém poutu mezi etiopskou matkou v ČR a jejím dítětem.

S rodinou souvisí i již zmiňované vzdělávání dětí, protože do edukačního procesu musí nutně zasahovat kulturní faktory. Průcha ve své publikaci identifikuje hlavní okruhy problémů edukace:

„ ► *Interkulturní rozdíly v rodinné výchově, v postojích rodičů k vzdělávání dětí.*

► *Interkulturní rozdíly v žákovské a studentské populaci, rozdílné styly učení u dětí a mládeže, rozdílné postoje ke škole a učitelům.*

► *Interkulturní rozdíly mezi učiteli, v jejich stylech výuky a pedagogické komunikace, v orientacích na určité hodnoty a cíle vzdělávání.*

► *Vznik a vývoj etnických, rasových, náboženských stereotypů a předsudků u dětí a mládeže a jejich možné ovlivňování školní edukací.*

► *Psychologické problémy při vzdělávání mládeže a dospělých z etnických či rasových menšin v majoritním prostředí.*

► *Psychologické problémy při vzdělávání dětí a dospělých ze skupin imigrantů, uprchlíků a azylantů.*“³⁹

³⁹ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. s. 155.

Průcha také uvádí, že výchova dětí v rodině je opravdu silně závislá na kulturních vzorcích a normách charakteristických pro jednotlivá etnika a národy. Jedná se o styly výchovy uplatňované rodiči k jejich dětem, ale také o to, jak dospělí určitého etnika nahlíží na děti a mládež, jaký charakter má komunikace mezi dospělými a dětmi, atp. Výchova dětí se potom musí nutně odrážet i v edukačním procesu. To však platí obecně, nejen pro děti cizinců, které navštěvují české školy.

Protože ale převážná většina etiopských otců, kteří zde mají děti, absolvovala vysokou školu právě v České republice, museli vynaložit obrovské úsilí během studií, aby VŠ dokončili, mají potom obdobné požadavky na své děti a výchova se tak nerozchází s požadavky školy.

4 Etiopská komunita

Etiopská komunita (EthioCommUnity) je nezisková nepolitická organizace založená roku 2002 Etiopany a lidmi etiopského původu žijící v České republice. Tato společnost slouží jako prostředek komunikace mezi Etiopany navzájem – mezi těmi, kteří žijí v ČR a těmi, kteří v Etiopii a mezi krajany žijícími po celém světě. Usnadňuje vzájemnou podporu, kdykoliv se někdo dostane do obtížných situací a potřebuje pomoci, je zde komunita pro něj.

Organizace se snaží podporovat rozvoj v Etiopii i zlepšení podmínek života lidí, kteří tam žijí.⁴⁰ Snaží se budovat přátelství s organizacemi, které mají podobné cíle (např. Společnost přátel Afriky, Člověk v tísni, Česká ambasáda v Etiopii), pořádají osvětové akce, vzdělávací, zábavné, aby se česká veřejnost seznámila s Etiopií a jejími obyvateli. Propagují a vyzdvihují historii a kulturní dědictví etiopských lidí.⁴¹

Přesný počet členů Etiopské komunity není známý, členové odhadují 60 až 80 jedinců. Je to proto, že ne každý z nich platí pravidelně členské příspěvky, nejsou tedy evidováni. Přesto se během tradičních oslav schází častokrát i několik desítek Etiopců.

Mezi zmíněné tradiční oslavy, které se pravidelně každoročně konají, patří Vánoce (7. ledna), Velikonoce (23. – 27. dubna) a etiopský Nový Rok (11. září, v případě přestupného roku 12. září). Dříve se tyto oslavy konaly v prostorách vysokoškolských kolejí v Praze – Suchdol. Protože jsou ale oslavy přístupné i široké české veřejnosti, začaly být prostory kapacitně nedostačující, proto se od minulého roku konají v Praze – Dejvicích v Technické knihovně.

⁴⁰ Děje se tak např. prostřednictvím zasilání finančních prostředků do Etiopie. Prostředky jsou získávány např. dobrovolným vstupným na akcích pořádané komunitou – přednášky, oslavy přístupné veřejnosti,...

⁴¹ *EthioCommUnity. About us.* [cit. 2013-18-06]. Dostupné z WWW: <http://www.ethiocommunity.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=6>.

Na tyto oslavy se schází Etiopané často v národních krojích⁴², prostory se nese tradiční etiopská hudba, tančí se, zpívá, prodává se tombola, losují se výherci „etiopských balíčků“ (nejčastěji obsahují etiopskou kávu a koření). Každý návštěvník zaplatí symbolické vstupné (bývá okolo 100Kč), výtěžek putuje na „dobrou věc“ v Etiopii. Poslední oslava, která proběhla, byly etiopské Velikonoce. Vybrané vstupné bylo tentokrát zaslané do dětského oddělení nemocnice v Addis Abebě.

Obrázek 4 *Tradiční pánský a dámský kroj*⁴³

Významnou součástí těchto oslav je tradiční etiopská kuchyně. Vždy se vaření ujme jeden až dva jedinci a připraví hostinu pro všechny zúčastněné. V Etiopii bývá zvykem, že se stolováním začínají nejprve hosté, v tomto případě tedy čeští návštěvníci. Nikdo z Etiopanů nezačne jíst dříve, než si svoji porci nabere Čech.

⁴² Kroje jsou různorodé, záleží, z jaké části Etiopie jedinec pochází. Ženy oblékají převážně dlouhé šaty zdobené vyšíváním pruhy a ornamenty, muži vyšívání plátěné košile a plátěné kalhoty.

⁴³ Shop. Dostupné z WWW: <<http://www.ethiopianclothing.net/>>

Většinou se servírují nejvíce tradiční pokrmy: „Dorovod“ s „indžerou“, pikantní omáčka s hovězím masem, zeleninová směs.

Obrázek 5 Zleva: zeleninová směs, Dorovod, omáčka s hovězím masem a rýže ⁴⁴

„Dorovod“ neboli „Doro“ se skládá z velkého množství nakrájené cibule, která se dusí v hrnci. Do ní se poté přidá naporcované kuře i s kostmi a kůží a tradiční koření „berbera“. Vše se po dlouhou dobu míchá, až je kuře měkké. Do vzniklé omáčky s kuřecím masem se přidají celá uvařená oloupaná vejce, možné je pokrm zjemnit zakysanou smetanou nebo tvarohem. Konzumuje se, jak jinak, než „indžerou“.

Obrázek 6 *Dorovod* ⁴⁵

⁴⁴ Zdroj: Soukromý archiv autora.

Protože se ale v České republice nedá sehnat t'effu (obilnina), ze které se připravuje indžera⁴⁶, je tento tradiční etiopský chléb nahrazen českým chlebem nakrájeným na velmi tenké plátky. Používá se zcela stejně jako indžera.

Jestliže jedí Etiopané společně, rozprostřou indžeru (chléb) na velký kulatý tác, na ni přidají např. požadovanou omáčku s masem, obloží ji opět chlebovou plackou stočenou do roliček, na okraj se často přidává hromádka čerstvého sýra či kysaná smetana pro zmírnění ostrosti pokrmu. Poté začínají všichni rukama společně z tohoto tácu jíst. Protože ale na oslavách nebývají pouze Etiopané, jsou k dispozici talíře pro každého a dokonce i příbory pro ty, kterým se nedaří nebo nechtějí jíst pomocí indžery/chleba a rukou.

Oblíbenou pochoutkou Etiopanů jsou také syrové kousky hovězího masa, které se namáčí do palčivé husté omáčky (awaze) pomocí chlebové placky.

Všechny oslavy se nesou v duchu bujarého veselí, tančení, povídání s krajany, požívání etiopského jídla. Všude je slyšet dětský smích, velký ruch, panuje dobrá nálada. Návštěvník nemůže čekat poklidné posezení. Svátky se slaví většinou do časných ranních hodin a všichni se těší na další společné shledání.

⁴⁵ Zdroj: Soukromý archiv autora.

⁴⁶ Indžera se vyrábí z t'effu, ječmene, pšenice nebo kukuřice. Nejvyhledávanější je právě t'effu, druh trávy, který se jako obilnina pěstuje pouze v Etiopii. Indžera je pórovitá měkká placka nakyslé chuti, v průměru má 40-50 cm. Obvykle se konzumuje studená, roztrhaná na kousky. Používá se místo příboru.

Výroba je poměrně zdlouhavá. Těsto na indžeru se smíchá s vodou, poté se přidá kvásek a nechá se dva až tři dny odstát. Voda, která vystoupí na povrch, se slije. Asi třetina těsta se smíchá se třemi díly vody a vaří se, než zhoustne. Po vychladnutí hmoty se přidá ke zbylému těstu a vše se nechá opět kvasit. Indžera se peče na hliněné či železné pánvi, nebo na otevřeném ohni. Neobrací se! V Etiopii se tato „palačinka“ peče 2-3x do týdne. Jedna osoba sní dvě až čtyři placky denně.

Obrázek 7 Foto s etiopskou ženou; Děti v národních krojích ⁴⁷

Obrázek 8 Etiopský muž a děti v etiopském oblečení; Losování tomboly ⁴⁸

⁴⁷ Zdroj: Soukromý archiv autora.

⁴⁸ Zdroj: Soukromý archiv autora.

VLASTNÍ VÝZKUM

5 Cíle kvalitativního výzkumu

V České republice je 12 uznávaných národnostních menšin. Žijí zde však i skupiny cizinců, které mezi národností menšiny nespádají a tak trochu se na ně zapomíná.

Cílem mého výzkumu bylo tedy přiblížit život alespoň některých jedinců, kteří cíleně vyměnili život v Etiopii za život v České republice. Co je k tomu vedlo? Kudy mířily jejich kroky? Jak se jim žije v této, tak odlišné, zemi? Našli zde partnerky? Založili rodiny? Co si myslí o rasismu v České republice?

Nejen na tyto otázky jsem se snažila zjistit odpovědi a přiblížit tak životy „nemenšinových“ cizinců.

6 Metody výzkumu

Pro zpracování této problematiky bylo použito kvalitativního výzkumu, konkrétně se jednalo o jeden ze základních přístupů, kterým je kazuistika, neboli výzkum životního příběhu či případová studie.

Všechny tyto metody mají k sobě velmi blízko. Souhrnně se jedná o popis konkrétního případu, kdy lze postihnout některé souvislosti, které nejsou na první pohled zjevné, a tím nám umožňují celý případ pochopit do hloubky.

Gavora např. popisuje výzkum životního příběhu jako zápis, analýzu a vyhodnocení života určité osoby. *„Je to chronologie vlastního života vyprávěná člověkem, rekonstrukce života viděna vlastníma očima... U výzkumu životního příběhu jde vlastně o specifické interview, které se skládá z malého počtu otázek, resp. stimulů výzkumníka, a dlouhých replik vypravěče...Na rozdíl od běžného interview je jeho délka velmi dlouhá...⁴⁹ Svou formou je životní příběh narace, vyprávění.“⁵⁰*

Popis životního příběhu Gavora přirovnává k etnografickému interview. Společné mají např. to, že výzkumník více naslouchá, než hovoří. *„Etnografické interview je obvykle nestrukturované. Otázky se vynořují podle toho, jak se odvíjí téma interview. Někdy výzkumník používá i strukturované interview, ale jeho otázky jsou široké, globální. Interview má často neformální, uvolněný charakter. Má vlastnost přátelského rozhovoru... Atmosféra u interview má být příjemná a uvolněná.“⁵¹*

U všech zmiňovaných metod se doporučuje nejprve tzv. „zahřátí“. Je vhodné se věnovat pár minut běžnému rozhovoru (např. o okolí bydliště či místa, kde se interview koná). Tím lépe vznikne příjemné prostředí pro rozhovor.

⁴⁹ S jedním z „vypravěčů“ trvalo interview i 4 hodiny.

⁵⁰ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. s. 166-167.

⁵¹ Tamtéž. s. 163.

Rozhovory byly získávány v rozmezí listopad 2012 – květen 2013, byly nahrávány na diktafon a následně písemně zpracovány. Poté byly životní příběhy zaslány daným jedincům zpět na korekturu. Dva z vybraných Etiopanů vyslovili souhlas s tím, aby byla užita jejich pravá jména v této diplomové práci, jeden z nich si přál uvést pouze jméno neúplné.

7 Charakteristika a popis výběrového souboru

Výběr respondentů nebyl náhodný. Nejprve jsem dostala díky své kamarádce kontakt na pana Teshome, který mi pomohl vytipovat další. Věděl, kdo je sdílný, komu nebude vadit si se mnou „povídat“. Protože má zde pan Teshome českou manželku a stálé zaměstnání, přišlo nám zajímavé další respondenty volit s odlišným příběhem.

Doporučil mi tedy pana Selamseho, který sice má stálé zaměstnání, ale žije zde sám, bez ženy. Dalším vytipovaným byl pan Techane, o kterém pan Teshome hovořil jako o „bohémovi“. K mému štěstí byly tipy opravdu pečlivě vybrány a respondenti souhlasili s rozhovory.

Rozhovor s panem Teshome probíhal u něj doma, srdečně mě přivítal společně s jeho manželkou. Započali jsme si povídat nad kávou a etiopskou specialitou – praženým ječmenem zvaným „kolo“, který si vždy rád přiveze z návštěvy v Etiopii. Rozhovor přirozeně plynul, prohlíželi jsme si fotografie, knihy, video nahrávky etiopských tanců, pan Teshome vyprávěl o svém životě. Vždy se mě ptal, zda všemu rozumím, dával mi prostor pro dotazy. S panem Teshome a jeho ženou jsem se loučila po čtyřech hodinách příjemného rozhovoru.

Na pana Selamseho jsem zpočátku měla pouze telefonní číslo, několikrát jsme si před setkáním telefonovali. Následovalo osobní setkání před oslavou Etiopských Velikonoc v Praze. Byli jsme domluvení, že tam půjdeme spolu. Sraz jsme si smluvili na autobusové zastávce, která se nachází u stanice metra. V čase schůzky se však od metra a autobusů „vyrojilo“ tolik lidí, především cizinců, že jsme se nemohli najít. Stáli jsme proto oba na místě, telefonovali si a stále se navzájem sebe ptali: „Kde přesně stojíte?“. Překvapením pro nás bylo, když odjel autobus, který před námi dlouhou dobu stál, a my se tak ocitli přímo naproti sobě s telefony na uších. Následovala procházka směrem Technická knihovna v Dejvicích, během které jsme si vyprávěli jako „staří známí“. Na oslavě poté pokračoval náš rozhovor nad tradičními etiopskými pokrmy, byla jsem tedy prakticky seznámena se všemi náležitostmi spojenými s jedením rukama. I po ukončení „oficiálního rozhovoru“ jsme se na oslavě s panem Selamsewem několikrát potkali a vždy se na dlouhou dobu zapovídali.

Pana Techaneho jsem potkala až na velikonoční oslavě, do té doby jsem s ním v kontaktu nebyla. Objednali jsme si jeho oblíbené pivo a s odhodláním se mě ptal, co mě vlastně na něm zajímá. Rozhovor s ním nebyl nejjednodušší, zvolené prostředí nebylo nejlépe zvolené. Pan Techane má mnoho přátel, je velice upovídaný, roztržitý, nejradši by se bavil s více lidmi najednou. Bylo třeba se ho tedy doptávat na nejasné věci. Poté jsme byli v E-mailovém kontaktu, prostřednictvím kterého mi upřesňoval souvislosti.

Mezi respondenty jsem chtěla zařadit i některou z etiopských žen, která do ČR přijela za etiopským mužem. To se bohužel nepodařilo. Po osobní návštěvě etiopských Velikonoc, kde jsem měla možnost setkat se s dvěma ženami, jsem ze svého plánu upustila. Tyto ženy, jak jsem zmiňovala v jedné z předchozích kapitol, jsou velice stydlivé, česky ani anglicky nemluví, sotva mi „zapózovaly“ před fotoaparátem. Byla jsem však ráda i za to.

8 Konkrétní kazuistiky

8.1 Ing. Teshome Yeuehalashet

- muž/1953

Rodinný původ

Pan Teshome se narodil roku 1953 ve střední Etiopii v nevelkém městě Debre Markos. Otec byl policistou, matka žena v domácnosti. Teshome vyrůstal se šesti sourozenci a na své dětství rád vzpomíná. Zpětně si uvědomuje, že nebyli příliš bohatou rodinou, ale nikdy netrpěli hladem, neznali slovo lékař – byli vždy zdraví.

Vzdělávání

Ve svém rodném městě chodil Teshome na základní/střední školu, kterou úspěšně dokončil. Následovala škola vysoká oboru metalurgie, po získání vysokoškolského titulu nastoupil jako učitel na střední školu, kde působil 4 roky.

Poté přišla nabídka studijního stipendia do amerického Colorada. Teshome byl nadšený, naskytl se mu příležitost splnit si svůj sen – studovat v Americe. Naneštěstí roku 1974 vypukla v Etiopii revoluce, svrhli císaře⁵², a jestliže chtěl jet někdo studovat do zahraničí, musel si vybrat komunistický stát. Teshome tedy dostal seznam zemí a vybíral.

⁵² Haile Selassie I. (narozený r. 1892 jako Lidž Tafari Makonnen) byl etiopský císař v letech 1930 – 1974. Pocházel z rodu králů, svůj původ odvozoval od legendárního krále Šalamouna a královny ze Sáby. V roce 1931 dal popud k uzákonění první etiopské ústavy, ve stejném roce byla založena etiopské centrální banka a ustanovena etiopská měna. Kromě toho císař budoval funkční státní aparát, vzdělávací systém a věnoval se též rozvoji hospodářské infrastruktury Etiopie. V letech 1936-41, v době italské okupace Etiopie, císař Haile Salessie I. žil ve Velké Británii, odkud řídil protiitalský odboj. V roce 1940 se ale postavil do čela osvobozeneckých vojsk, se kterými se o rok později, v roce 1941, vrátil zpět do Etiopie. Zároveň se Haile Selassie vrátil také zpět na etiopský císařský trůn. V oblasti domácí politiky poté nebyl příliš úspěšný - jeho konzervativně laděná politika vedla k bídě a zaostalosti Etiopie. Celková nespokojenost kulminovala ve stávkou taxikářů v hlavním městě po tom, co bylo ohlášeno zvýšení ceny benzínu a nafty. Stávka přerostla

Když byl malý, měl boty, které mu koupil otec. Na nich bylo napsáno MADE IN CZECHOSLOVAKIA, na balónu, se kterým hrál s kluky fotbal, stálo totéž. A na tužkách a sešitech, které používal na základní škole, byl nápis KOH-I-NOOR. Nebylo třeba déle se rozmýšlet – Teshome se vydal do země, ze které pocházely jeho známé věci.

Roku 1978 přijelo do ČSSR spolu s panem Teshome 18 krajanů. Byli podporováni etiopskou vládou, dostávali měsíční kapesné ve výši 800,-Kčs. Bylo jim uděleno studentské vízum na českém velvyslanectví, které bylo třeba prodlužovat každý rok. Podmínkou studia bylo absolvování ročního jazykového kurzu češtiny pro cizince na jazykové škole v Jihlavě, poté byli přijati na různé vysoké školy. Teshome si vybral Vysokou školu báňskou – Technickou univerzitu Ostrava, obor geologie. VŠ úspěšně dokončil a získal titul Ing.

Své začátky v ČSSR popisuje jako velmi těžké. Uvádí, že je rád, že studoval technickou školu, kde jsou základem čísla, která jsou stejná v Etiopii i u nás. Kdyby studoval např. Filosofii, musel by hodně číst v češtině, neví, zda by byl schopný školu dokončit. Češtinu vnímá jako velmi těžký jazyk. Na další situace po příjezdu do ČSSR vzpomíná nyní s úsměvem. Šokující však např. bylo, když napadl sníh a on ho viděl, kromě filmů, poprvé v životě. V té době stál s etiopskými kamarády u okna, nevěřili, co se to děje, a divili se lidem, že po sněhu i chodí! Báli se vyjít ven, jejich vyučující jim říkala, ať to alespoň zkusí, ale oni raději nechtěli. Pan Teshome vypráví o víkendovém vaření lunchmeatu na koleji, pro něj nezvyklém stravování v menze a veliké oblibě v omáčkách a knedlicích.

Rodinný život, zaměstnání

Během studia v Ostravě potkal Ivanu, studentku konzervatoře. Teshome dokončil VŠ a Ivana konzervatoř. Po ukončení studií se museli vzít, protože se narodil nejstarší syn Martin.

do studentských bouří a krvavých střetů s policií. Vzniklá situace byla příčinou vojenského převratu, kterým byl císař Haile Salessie I. v roce 1974 svržen. Po krátkém panování jeho syna (král Asfa Wosen) byla v Etiopii nastolena diktatura, zrušena byla monarchie i veškeré šlechtické tituly.

Haile Selassie bývá též někdy označován jako Ras Tafari Makonnen. Titul Ras je obdoba prince a jméno Tafari vychází z rodu. Z Ras Tafari se stalo postupem času jedno slovo – „rastafari“, což je označení pro rastamana nebo rastafariánskou víru. Heile Selassie se stal idolem hnutí rastafariánů, kteří jej uznávají jako Mesiáše.

Po svatbě odjel Teshome do Etiopie sám, Ivana za ním přijela po roce. Strávili tam společně cca 3 roky. V Etiopii byl Teshome velice úspěšný, vedl tým při stavění tunelů pro hydroelektrické účely. Do té doby v Etiopii nebyl nikdo, kdo by měl vystudovanou VŠ v tomto oboru, pan Teshome byl velice uznávaný. Asi po roce žití v Etiopii Ivana podruhé otěhotněla, odjela do ČSSR, kde porodila druhého syna Reného. Po roce se vrátila zpět do Etiopie. Nebyla tam příliš šťastná, neuměla amharsky, nikomu nerozuměla. Opět otěhotněla. Chtěla, aby se všichni vrátili do ČSSR, manžel ale nechtěl. Měl v Etiopii dobře placenou práci. Ivana opět odjela do rodné země, kde porodila dceru Helenu, a do Etiopie se už nevrátila.

Teshome se po čase vrátil za rodinou zpět do Čech. Rodina si přála žít v Americe. To však nebylo ze strany ČSSR manželce dovoleno, proto odjeli r. 1988 do Německa, kde žil Ivany bratr.

V Německu byl zpočátku Teshome bez práce, později vzal dělnickou práci, aby mohl živit rodinu, sám se naučil německy a začal dělat tlumočnicka, starší syn Martin zde začal chodit na základní školu, mladší René do mateřské školy, manželka byla s dcerou Helenou doma. Společně bydleli v uprchlickém táboře, později našli samostatné bydlení. To byly velice těžké chvíle. Pan Teshome byl dříve zvyklý na úctu, v Etiopii byl váženým člověkem ale život v Německu byl spíše ponižující. Němci se např. divili, že Teshome je studovaný člověk. O Etiopii měli zkreslené představy, ale on je dnes omlouvá – oni za to v podstatě nemohli, neměli informace o zemi, ze které pochází. Asi po 4 letech žití v Německu začali Němci dělat problémy Ivaně, nedali jí povolení k pobytu ani k práci, protože v té době došlo v ČSSR k revoluci, a byla nucena vrátit se i s dětmi do Čech. Teshome s nimi v té době neodjel. Takto se rodina rozdělila, žila odděleně 3 měsíce. Tato skutečnost se dostala do médií. Panu Teshome se podařilo získat v Mnichově povolení k pobytu v ČR a vrátil se za ženou a dětmi do Čech.

Zde pracoval na Gymnáziu Zábřeh na Moravě, učil angličtinu a němčinu. Rodina žila cca 7 let společně, roku 1996 proběhl rozvod Ivany a Teshome. Dcera Helena odešla s matkou do Prahy, starší syn Martin začal studovat na vysoké škole v Ostravě, mladší syn René se odstěhoval do Olomouce. Pan Teshome změnil zaměstnání, pracuje i v současné

době v zahraniční firmě jako referent zahraničního obchodu. Mluví česky, anglicky, německy, francouzsky, rusky a amharsky.

Roku 2011 se opět oženil, s manželkou Mirkou, žijí společně v Zábřehu na Moravě.

Postřehy z ČR, vnímání rasismu

Počátky žití v ČR byly pro pana Teshome nelehké. Jak již bylo zmíněno, nejvíce obtíží působily jazyk a změna počasí. Zarážející pro něj byl i fakt, že vzbuzoval pozornost okolí. V Etiopii se běžně potkávali „bílí s černými“, nikdo se nepozastavoval nad rasovými odlišnostmi, tady tomu bylo ale zcela naopak. V Etiopii je nadřazenost bílé rasy neznámým pojmem i z toho důvodu, že Etiopané dokázali odolat kolonializmu, zůstali svobodní a dodnes si zachovaly svoji kulturu. Říká, že se nikdy nepozastavoval nad „rasismem“. Svoji barvu pleti bere jako dar přírody a nepovažuje ji za svůj „problém“, ale za problém ostatních. Jednou se na nádraží v Přerově dostal do konfliktu se sedmi opilými skinheady. On čekal na vlak, k němu se blížilo sedm mladíků a nevypadalo to, že by si chtěli jen povídat. Teshome pouze odložil svoji tašku a řekl jim, že jich je sedm, on je jen sám, tak že se do toho můžou pustit. Tím je zřejmě odzbrojil a jeden z nich poté řekl ostatním, že Teshome není „cikán“ a proti černochům nic nemají, že ho nechají být. Tím si, dle slov pana Teshome, nejspíše zachránil život. Snaží se nechodit na místa, kde by mohl nastat podobný konflikt. Možná proto může tvrdit, že se v ČR s rasismem ohledně jeho osoby neseťkává.

Problém však nastal, když začaly jeho děti chodit do českých škol. O ně měl strach. Dcera Helena např. ani nechtěla chodit do školy, od mala se potýkala s nepříjemnostmi, kdy ji děti dávaly najevo její odlišnou barvu pleti a původ. To otce velice zasáhlo, snažil se domlouvat s učitelkou, aby žáky informovala o této problematice, bohužel však bez kladného výsledku. Svým dětem se snažil od mala vštěpovat, že oni nejsou ti špatní, jestliže se chovají slušně, ale že problém mají druzí lidé, kteří nejsou dostatečně informováni nebo mají své osobní trápení. Vzpomíná na své působení na gymnáziu v roli učitele – nikdy se tam neseťkal s narážkami na jeho barvu pleti nebo původ. Myslí si, že v té době (v 90. letech), byli na gymnáziích pouze nadaní a inteligentní studenti, kteří to mají v hlavě srovnané.

Zhodnocení

Pan Teshome je velmi vzdělaný muž, po pár minutách rozhovoru je jasné, že je velice chytrý, má přehled o mnohých událostech, které se dějí v ČR i ve světě. Z pozorování je patrné, že zde žije mnoho let, obratně užívá českého jazyka, dokonce česká přísloví mu nejsou cizí. Zajímavé je, že se pro něj vytratil pojem „domov“. Jak říká, je to z důvodu, že má české občanství, ale nepochází odtud. Když jede za příbuznými do Etiopie, vidí neskutečné změny v jeho rodném městě, vše je díky neustálému rozvoji tak jiné, že to tam ani nepoznává. Proto mu pojem „domov“ už nic neříká. Myslí si, že by se mu v Etiopii v dnešní době žilo lépe, než tady. Přesto je v ČR ale rád, chce tu zůstat, hlavním důvodem je manželka, děti a vnučka. Do Etiopie jezdí 1x za rok až dva za svými příbuznými.

8.2 MVDr. Selamsew, Ph.D.

- muž/1974

Rodinný původ

Pan Selamsew se narodil roku 1974 v malém městečku Jinka na jihu Etiopie. Vyrůstal se třemi sestrami a čtyřmi bratry, o děti se starala matka, která byla ženou v domácnosti. Otec vlastnil farmu, byl zemědělcem a obchodníkem. O otci mluví Selamsew moc hezky, byl velice dobrým člověkem – vždy rád a často u nich doma uvítal až 20 dětí. Jednalo se o spolužáky Selamseho, kteří buď neměli rodiče, nebo se o ně rodiče dostatečně nestaraly, či jim bylo zkrátka lépe v rodině Selamseho.

Vzdělávání

V rodném městě Jinka chodil na základní/střední školu. Ačkoliv si několikrát v průběhu studování připadal jako hlupák (např. když látce přednášené v angličtině nerozuměl, ale spolužáci, kteří opakovali ročník, se nadšeně hlásili), díky jeho inteligenci a studijnímu nadání mohl vždy za jeden rok absolvovat dvě třídy (tzn. místo šesti let navštěvoval ZŠ pouze roky tři).

Selamsew během povídání vzpomíná na spolužáky ze základní školy, kteří „propadli“ a chodili s ním do třídy. Vždy měl slovo „padat“ spojené s deštěm, proto mu nešlo do hlavy, jak mohli „propadnout“, když je zem suchá, když nepršelo.

Po Selamseho úspěšném složení maturity (roku 1989) vyhlásilo ministerstvo školství prostřednictvím médií nabídku studií na vysokých školách v zahraničí a poskytlo zájemcům nabídku států. Studenti, kteří měli zájem, se hlásili. Selamsew se přihlásil do Československa, stejný zájem mělo asi 4000 studentů. Z tohoto počtu bylo vybráno pouhých 40. Přihlášky byly zaslány na Ministerstvo školství do Československa, ti si dle studijních výsledků vybrali uchazeče. Z Etiopie se nakonec podařilo přijet 11 studentům.

Následoval tedy odchod na Slovensko na jazykovou školu se zaměřením na veterinární lékařství. Tam se učil po dobu 10 měsíců především slovenštinu, ale i biologii, matematiku a další potřebné základy předmětů pro studium na veterinární škole. Jazyková škola se skládala ze dvou semestrů, po každém následovaly zkoušky. K závěrečným zkouškám se dostavili i profesori z vybrané VŠ, prověřovali získané znalosti. To byl pro Selamseho šok, netušil, že závěrečné zkoušky budou probíhat ústní formou. Z Etiopie nebyl zvyklý před někým mluvit. Všechny maturity, které znal z Etiopie, byly písemné. Poté automaticky nastoupil na Univerzitu veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košicích. Tu úspěšně ukončil titulem MVDr.

Následovalo postgraduální studium na České zemědělské univerzitě v Praze. Selamsew dostal nabídku na roční jazykový kurz češtiny před tím, než nastoupí na univerzitu. On ho odmítl, myslel si, že slovenština a čeština jsou si hodně podobné. Později litoval, že nabídky nevyužil, přeci jen je minimálně gramatika odlišná. Přes všechny nesnáze Selamsew pilně studoval a ukončil postgraduální studium titulem Ph.D.

Zajímavě Selamsew vypráví o „jazykovém šoku“ po příletu do Československa. Z Etiopie byl zvyklý na mix lidí „bílých a černých“, všichni mluvili buď anglicky, nebo amharsky. Myslel si, že je tomu tak všude. Potom byl překvapený, když druhý den po příletu na Slovensko začal jazykový kurz, vyučující začala mluvit slovensky a on byl z toho úplně v šoku. Děsil se toho, že to je jazyk, ve kterém má studovat. Někteří slabší jedinci se vraceli po měsíci až dvou domů, neunesli takový nápor. Vyučující na jazykové škole sice uměla anglicky, ale nepromluvila ani slovo, nechala cizince ve slovenštině „vykoupat“. Za to je ale Selamsew nyní rád. Vzpomíná se smíchem na situaci, kdy ho vyučující 1. hodinu vyzvala k tabuli, aby prakticky použil ve správnou chvíli spojení „nech sa páči“. Postavila se s ním ke dveřím a otevřela je. Selamsew nevěděl, co se děje, myslel si, že něco provedl a vyučující ho vyhazuje ze třídy. Vydal se tedy směrem ze dveří. Ona ho vrátila, vysvětlila opět, co od něj žádá a opakovala se stejná situace. Selamsew stále nechápal, co se stalo, zeptal se proto směrem do třídy, jestli tomu někdo rozumí. Nikdo nevěděl. V tu chvíli ho napadalo, jestli se nemá vrátit zpět do Etiopie, ale že nemá peníze, byl zmatený. Vyučující trvala na svém ještě asi 5x, potom ji napadlo, že poradí slovy „ako gentleman“.

V tom už Selamsew věděl, po otevření dveří pustil dámu před sebe a řekl „nech sa páči“. V životě prý neviděl nikoho tak se smát, jako se smála ona.

Vzpomíná i na její vtipné vyprávění, kdy studentům – cizincům zadala úkol, aby napsali na jednu stránku, jak se dostali do Československa. Jazyková škola byla v té době v Senci u Bratislavy, mnoho lidí tam mluvilo maďarsky. V Senci byla restaurace, kde se hodně scházeli studenti, hráli kulečnick, pili pivo. Jeden student, který dostal takový úkol, měl před sebou sešit, smutně seděl a nevěděl si rady, jak to napsat, když slovensky téměř vůbec neuměl. V tom přišel kamarád Maďar, ptal se ho, co se stalo, proč tam tak sedí. On mu pověděl jeho trápení a Maďar se nabídl, že mu úkol vypracuje. Večer obcházela kantorka studenty a vybírala od nich úkoly, aby je do druhého dne opravila. Jaké bylo její překvapení, když dotyčný po dvou měsících uměl sotva pozdravit slovensky, ale odevzdal stránkový úkol v maďarštině!

Počátky studování mimo Etiopii hodnotí Selamsew jako velice obtížné. První dva roky si nemohl zvyknout na slovenštinu. Situaci mu později neulehčovaly ani učebnice, které byly po revoluci stále nejvíce napsány v jazyce českém. Když se mu do ruky dostala 1. česká učebnice, viděl, že písmo je stejné jako slovenské, ale ničemu nerozuměl. Někdy potřeboval dva až tři slovníky, aby se byl schopný učit – česko-anglický, slovensko-anglický, anglicko – amharský. Studování potom zabíralo mnohokrát více času než slovenským studentům. V prvním ročníku měl hodně problémy i s předločkami, protože slovenština i čeština jsou v tomto odlišné.

Rodinný život, zaměstnání

Selamsew potkal na vysoké škole v Košicích dívku. Chodili spolu, rozuměli si, plánovali svatbu. V tom dostal Selamsew nabídku studijního stipendia v Praze, jeho dívka s ním nechtěla odejít a jejich vztah tak skončil. V Praze potkal další dívku, mulatku, ale ta neměla pochopení pro jeho studium. Selamsew trávil mnoho času během postgraduálního studia v laboratořích, snažil se s přítelkyní být každou volnou chvíli, ale nestačilo to. On jí vysvětloval, že tady má povolený pobyt kvůli studiu, proto musí studovat, jinak by se musel vrátit. Jejich vztah také skončil, ale zůstali do dnešní doby kamarády.

Referentka ze studijního oddělení chtěla Selamsemu během studia v Praze pomoci najít ženu. On si z ní udělal legraci, řekl, že už podal inzerát. V něm stálo: „Starý mládenec, vysokoškolák, nezadaný, bez práce, bezdomovec hledá ženu.“ Referentka se zděsila, že takhle to přeci nejde a že mu napíše inzerát sama! Selamsew se nyní jen směje.

Myslí si, že svůj čas promarnil na Slovensku. Nejvíce možností k seznámení měl přeci na vysoké škole. Nyní nemá kde potenciální ženu potkat. Nenavštěvuje hospody, nemá rád zakouřené prostředí, které mu nedělá dobře ani kvůli jeho astma, chodí pouze do práce. Tvrdí o sobě, že nemá ženu proto, že buď je příliš náročný nebo zaostalý a nehodlá si nějakou brát jen proto, aby dostal české občanství, jak to dělá mnoho cizinců a cizinek v ČR.

Selamsew má zde povolený trvalý pobyt, pracuje od dob ukončení postgraduálního studia ve Státním veterinárním ústavu v Praze Suchdol.

Postřehy z ČR, vnímání rasismu

Selamsemu se nelíbí činnost médií v ČR. Často užívají pojem „cizinec“ v souvislosti s nelegální činností, výtržnictvím, nemocemi, atp. Nespecifikují, odkud konkrétně daný člověk je, potom si česká společnost většinou představí jakéhokoliv černocha. Vzpomíná na událost, kdy stál spolu se svým krajanem na tramvajové zastávce a okolní lidé je obcházeli obloukem, něco si šeptali a zvláště po nich pokukovali. Selamsew s kamarádem netušili, co se děje. Až později se dočetli v novinách, že muž z Latinské Ameriky pobývající v daném městě je nakažen pohlavní chorobou. A protože se jednalo také o muže tmavé pleti, vyvolalo to u lidí právě tuhle reakci. Při vyprávění se Selamsew velice směje a říká, že kdyby to věděl, co se lidé dozvěděli z médií, že by je uklidnil - oni nejsou ti nakažení.

V souvislosti s rasismem vzpomíná na událost, kdy během studií na Slovensku potkal na ulici dva skinheady. V okamžiku, kdy se míjeli, si Selamsew potřeboval odkašlat (příčina: astma). Jeden ze dvou skinheadů řekl: „Zdechni!“ Selamsew odpověděl: „Děkuji.“ V tom se do toho vložil druhý skinhead, nelíbilo se mu, že by chtěl kamarád Selamseho zbít, když on mu ještě poděkoval. Takže se vše obešlo bez větší potyčky.

Selamsew říká, že se všude najdou zlí lidé, takže potom je jedno, jestli jsme bílí nebo černí. Snaží se vyhýbat místům, kde by mohlo dojít ke konfliktu. Zatím tvrdí, že se v ČR s rasismem ohledně jeho osoby nesetkává.

Zhodnocení

Pan Selamsew je velice milý a vtipný člověk, skvělý společník. Z jeho řeči i písemného projevu můžeme stále poměrně snadno odhalit studování na Slovensku. Snaží se uchovávat etiopské tradice a zvyklosti, doma vaří etiopská jídla a jí rukama. Rád však vyrazí do českých restaurací na kachnu s knedlíkem a zelím, vychutná si ji i s použitím příboru. Nedopřává si ji však často, protože zjistil, že po tradičních českých jídlech jdou kila snadno nahoru.

Selamsew neví, zda zůstane navždy v České republice, nebo jestli se vrátí zpět do Etiopie. Dle mého názoru by byla však škoda, kdyby naše země přišla o tak chytrého, slušného a dobrosrdečného člověka, jako je právě Selamsew.

8.3 Mgr. Techane Jobre Mekonnen

- muž/1974

Rodinný původ

Techane se narodil roku 1974 blízko Modrého Nilu v malém starém královském městečku Gohation – North Shoa v severozápadní části Etiopie. Otec pracoval v hlavním městě Addis Abeba, matka se starala doma o 8 dětí. V rodném městě Techane navštěvoval i základní/střední školu, kterou bez větších problémů roku 1992 dokončil.

Vzdělávání

Po úspěšném složení maturitní zkoušky na základní/střední škole následovalo asi půlroční studium historie na univerzitě v Addis Abebě. Poté se naskytla Techanemu možnost studii právnické fakulty v Praze. Nabídky využil, roku 1993 odjel do České republiky, práva studoval 4 roky.

Poté školu přerušil a roku 1997 odjel na jeden rok do Baltimore v USA v rámci programu Work and travel. V USA pracoval jako hlídač parkoviště. Tato práce byla dobře placená, ale Techaneho příliš nebavila. Proto se vrátil a úspěšně dokončil roku 1999 právnickou fakultu – obor Dějiny státu a práva titulem Mgr.

Rodinný život, zaměstnání

Po absolvování vysoké školy v Praze se chtěl vrátit do Etiopie. Psal se rok 1999, Techane chtěl „doma“ oslavit příchod nového milénia. Protože ale z Etiopie odešel v době, kdy nebyla příliš poklidná politická situace⁵³ (vysokoškolští studenti, tedy i Techane během

⁵³ Roku 1991 byla v Etiopii svržena komunistická diktatura a byla sestavena prozatímní vláda. Ve městech však probíhaly četné demonstrace, vzniklo přes 100 politických stran. Neustávaly spory mezi politickými stranami EPRDF a OLF (Etiopská lidová revoluční demokratická fronta a Oromská osvobozenecská fronta). Při volbách roku 1993 se některé strany odmítly voleb zúčastnit, EPRDF získala 90% hlasů, OLF ji vinila z falšování. Pokračovaly boje mezi stoupenci, v Addis Abebě probíhaly každý týden demonstrace v ulicích, na obou stranách

studia v Addis Abebě, se zapojovali do protestů a demonstrací), byl brán jako zrádce a už na ambasádě v roce 2009 mu úředníci začali dělat problémy. Poznal, že není v zemi vítaný. Opět se tedy vrátil do USA.

Techane o sobě říká: „Můj život se podobá tulákovi“. Dle tohoto motto také žil a žije, procestoval mnoho zemí, vydělával si tím, „co se naskytlo“, nikde moc dlouho nevydržel.

Pracovní kariéra se mu začala slibně rozvíjet, když se v Itálii skamarádil s místním mužem, se kterým se vrátil do Prahy, a v první dekádě 21. století zde začali společně podnikat s dámským oblečením. Jejich značka měla dobré jméno, firma prosperovala. Po několika letech však stoupla konkurence a Techane s kolegou byli nuceni s podnikáním skončit.

Poté pracoval jako dobrovolník v azylových táborech, působil v Českém helsinském výboru.

V současné době žije v Čechách, žíví se jako překladatel a tlumočník. Pyšní se např. překladem Habešské odyssey od Adolfa Parlesáka. Přeložil ji do amharštiny, nyní je tato kniha v Etiopii obrovským hitem. Na překladu pracoval 2 roky, a jak sám říká: „Ze 70% jsem na ní pracoval v hospodě, takže kolik piv jsem u ní vypil a kolik cigaret vykouřil, to se nepočítá.“ Nyní pracuje na druhé knize.

Externě pracuje pro Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, sekce Východní Afrika, jako poradce.

Techane nebyl nikdy ženatý, neměl ani dlouholetý vztah. Říká, že žádné děti nemá, nebo o nich alespoň neví.

bylo mnoho mrtvých lidí. V srpnu roku 1995 vešla v plnou platnost nová ústava, byl zvolen prezident, přesto ani po ukončení činnosti prozatímní vlády neustaly nebezpečné konflikty.

Postřehy z ČR, vnímání rasismu

Techane v České republice nemá české občanství a ani o něj neplánuje žádat. Má zde pouze povolený trvalý pobyt. Neví, jestli zde zůstane žít. Je možné, že ho jeho tulácká povaha zavede opět do jiné země.

Je však rád, že sem odjel studovat - studium v ČR mu hodně pomohlo v tom, aby mohl překládat Habešskou odysseu. Chápal český kontext, nezaměňoval události.

Na ČR mu vadí, že nedostatečně pomáhá azylantům. Problém vidí především v překážkách pro vstup na trh práce (překážkou je jazyk, vyžadované potřebné doklady o vzdělání a získané kvalifikaci, nepřipravenost úřadů práce, azylanti často nevědí, jak napsat životopis a kde se o práci ucházet – s tím je potřeba jim pomoci). Uvažuje, že v tomto směru ještě nemáme mnoho zkušeností.

O otázkách rasismu se tady prý nedá bavit, myslí si, že rasismus v pravém slova smyslu v Čechách není. Nechtěl vysvětlovat, proč má takové mínění, co ho vede k tomuto přesvědčení. Ohledně jeho osoby se s rasismem zde neseťkal.

Techane má zálibu ve vaření a díky kontaktům se známými osobnostmi měl možnost vařit etiopské jídlo v televizním pořadu Babicovy dobroty.⁵⁴ Chtěl tím ukázat českým lidem, že se v Africe i jí, že tam není pouze hladomor.

Zhodnocení

Techane je velice upovídaný člověk. Má své osobité názory na dění ve světě i v České republice, zná se s mnoha politiky a častokrát nešetří „ostřejším“ slovníkem. Je pyšný na svůj překlad Habešské odyssey, rád a často o svém počínu hovoří. Má zálibu ve vaření, čtení, překládání, kouření a českém pivu.

⁵⁴ Pořad dostupný z WWW: <<http://dobroty.nova.cz/clanek/novinky/nove-babicovy-dobroty-etiopske-kure-i-falafel.html>>

9 Shrnutí výsledků výzkumu

Díky rozhovorům s vybranými Etiopany se naskytla možnost nahlédnout přímo do dané problematiky týkající se cizinců v České republice. Mnohé informace se dají vyčíst ze zákonů či odborných publikací. Do té doby, než vidíme teorii přenesenou do praxe, můžeme mít velice zkreslené představy.

Uvedené životní příběhy tří Etiopanů by se mohly zdát jako malý vzorek pro vytváření závěrů. Osobně je to pro mě však úspěch. Už jen možnost proniknout do etiopské komunity, být tam vítána a mít možnost dozvědět se od těchto cizinců, jak se vyvíjel jejich život. Protože se ale jednalo o výzkum s poměrně specifickou skupinou lidí, jsem spokojena i s účastí „pouze“ tří jedinců, kteří byli pečlivě vybíráni.

Mrzí mě, že se nepodařilo navázat bližší kontakt s etiopskými ženami. Bylo by zajímavé porovnat pohledy obou pohlaví na život v ČR.

Pozitivní zjištění bylo, že se ani jeden z dotazovaných nesetkal s rasovými konflikty vůči jejich osobě, ačkoliv např. Průcha⁵⁵ uvádí, že na světě neexistuje národ, jehož příslušníci by nesdíleli určité předpojaté postoje vůči příslušníkům jiných zemí a národů. Tyto předsudky se vyskytují často mezi sousedícími národy, běžné jsou ale i mezi národy či etniky geograficky velmi vzdálenými. Je prokázáno, že tyto postoje a předsudky nemají většinou racionální jádro, často jsou historického původu a nemají opodstatnění v současnosti, přesto se přenášejí z generace na generaci. Dal by se proto očekávat možný rasový konflikt, ke kterému, v případě zmiňovaných Etiopanů, nedochází. Tento fakt se dá přisuzovat nejspíše tomu, že nikdo z nich nevyhledává místa, kde by mohlo k nějaké potyčce dojít, žijí zde slušný život a zbytečně na sebe neupozorňují, nikdo o nich příliš neví.

S tím také souvisí jejich samostatnost. Při kontaktování center pro cizince, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Ministerstva vnitra ČR a dalších se ukázalo, že Etiopané nevyhledávají pomoc ze strany státu, nevede se žádná evidence o jejich

⁵⁵ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. s. 108-109.

pracovním uplatnění, potřebách. Mnozí z nich zde mají české občanství (potom už i odpadá důvod pro evidenci), jiní trvalý pobyt, kontroluje se tedy pouze jeho platnost a prodlužování.

Někteří chtějí zůstat v ČR už navždy, některé to „táhne“ zpět do své původní země. V ČR se snaží alespoň udržet si své tradice, nezapomínají na své kořeny.

Důležité je zmínit to, že výzkum byl kvalitativně orientovaný, tedy zaměřený hlouběji na malý vzorek specifické skupiny. Veškeré závěry, které se dají vyvodit, jsou vztaheny pouze k tomuto malému vzorku, ne obecně na každého Etiopana žijícího v České republice.

Díky tomuto výzkumu mají zájemci možnost nahlédnout do soukromí lidí, kteří se rozhodli pro život v naší zemi.

ZÁVĚR

Mnozí lidé „hází do jednoho pytle“ všechny cizince, obzvláště ty, kteří mají tmavou barvu pleti. Nehezky se o nich vyjadřují, jestliže jeden spáchá trestný čin, hned jsou zločinci i ostatní.

Během psaní této diplomové práce se mě ne málo přátel ptalo, zda v České republice nějakí Etiopané jsou, nebo proč o nich píše. Touto cestou jsem chtěla poukázat na to, že ano! Žijí tady, nikomu neublíží, pracují, často zde mají české manželky a děti, žijí spořádaný život a dokonce někteří z nich, díky své profesi, zachraňují životy nám – „bílým“.

Díky této práci jsem si uvědomila, jak těžkou jazykovou bariéru musí nejen Etiopané, ale i ostatní cizinci, překonat, jestliže chtějí v ČR žít a pracovat. Čeština je pro ně nesmírně složitým jazykem. Jaké úsilí musí vynaložit, aby byli minimálně akceptováni ze strany většinové společnosti!

Případní čtenáři této práce mají možnost seznámit se s etiopskou kulturou, jejich zvyky, tradicemi, nahlédnout do příběhů třech členů etiopské komunity. Mohou změnit případný negativní pohled na „cizince, kteří nám, Čechům, pouze berou práci, přitom jsou tady k ničemu,“ jak je mnozí vnímají.

Pro mě bylo psaní této diplomové práce velice přínosné. Měla jsem možnost osobně poznat mnoho etiopských lidí, s některými z nich navázat i přátelství. Moc si vážím možnosti účastnit se oslavy etiopských Velikonoc, kde jsem poznala jejich kulturu, ochutnala tradiční pokrmy, „nasála“ atmosféru Etiopie, dozvěděla se mnohé informace, které jsem mohla poté uvádět v této práci. Nešlo tedy o pouhé opisování knih, informace mám spojené s vlastním prožitkem.

Jsem ráda za to, že Etiopané zde žijí spokojeně, nejsou přítěží pro naši společnost, právě naopak. Mnozí z nich jsou vynikajícími lékaři, pracovníky ve zdravotnických výzkumech a jsem si jistá tím, že v České republice mají své místo.

POUŽITÁ LITERATURA, ZDROJE A ZÁKONY

DROZDÍKOVÁ, Jarmila. *Etiópčania*. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1989. 198 s. ISBN 80-215-0034-4.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. 1. vyd. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

LAUBOVÁ, Lenka, Mgr. (MPSV; Oddělení politiky sociálního začleňování). Etiopané_MPSV. E-mail z: 16.03.2012. Soukromý archiv autora.

MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-718-4164-1.

MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník: II. svazek R-S*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996, 1089 s. ISBN 80-718-4164-1.

MIKEŠ, Pavel. *Etiopské bajky a pohádky*. 1. vyd. České Budějovice: Kopp, 2003, 87 s. ISBN 80-723-2195-1.

MIKEŠ, Pavel.; POLÁČEK, Zdeněk. *Moudrost Etiopie: amharská přísloví*. 1. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2008, 111 s. ISBN 978-808-6818-795.

MOJDL, Lubor. *Etiopie*. 1.vyd. Praha: Libri, 2005. 138 s. ISBN 80-727-7221-X.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2007, 220 s. ISBN 978-80-7367-280-5.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. 2. vyd. Praha: Triton, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7387-502-2.

RYVOLOVÁ, Saša. *Tváře v prachu Etiopie*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2005. 138 s., [40] s. obr. příl. ISBN 80-726-8360-8.

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin. §2.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

ADÁMEK, Hynek. *Čas je dar Afriky: Etiopie*. Překlad Pavel Mikeš. V Praze: Euromedia - Knižní klub, 2000. 160 s. ISBN 80-242-0458-4.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-807-3674-656.

Ethiopia / United Nations Conference on Trade and Development. *Investment and innovation policy review*. New York : United Nations, 2002.

KOZÁK, Jaromír (překlad). *Etiopská kniha mrtvých a obsahově spřízněná díla*. Vyd. 1. Praha: Eminent, 2004. 207 s. Tajné nauky starověku, sv. 5. ISBN 80-728-1151-7.

PANKHURST, Richard. *The Ethiopians: a history*. Malden, Mass.: Blackwell Publishers, c2001, xiv, 299 p. ISBN 06-311-8468-6.

SMÉKAL, Vladimír (ed.). *Podpora optimálního rozvoje osobnosti dětí z prostředí minorit: sociální, pedagogické a psychologické aspekty utváření osobnosti romských dětí a dětí z prostředí jiných minorit*. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2003. 197 s. ISBN 80-859-4782-X.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-717-8648-9.

Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník : zdroje a formy rasismu a netolerance, informace o národnostních menšinách hry a cvičení pro žáky a studenty. Vyd. 1. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-717-8285-8.

ZEWDE, Bahru. *A history of modern Ethiopia, 1855-1991*. Oxford : James Curry, 2001. ISBN 0-85255-786-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BERRY, J. W. *Immigration, acculturation, and adaptation. Applied Psychology: an international review* [online]. 1997, 46 (1). s. 5-67. 22. 1. 2008. [cit. 2013-06-12] Dostupné z WWW: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x/pdf>>

Education in Ethiopia [online]. 03.10.2012. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.amharicmovies.com/ethiopia/3131-education-in-ethiopia.html>>

EthioCommUnity. About us [online]. [cit. 2013-06-18]. Dostupné z WWW: <http://www.ethiocommunity.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=6>

Právní předpisy z oblasti zaměstnanosti [online]. [cit. 2013-06-17]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy>

Struktura systému vzdělávání a odborné přípravy v České republice 2009/2010 [online]. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>>

Terminologický slovník MVČR [online]. [cit. 2013-06-12] Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>>

Trvalý pobyt [online]. [cit. 2013-06-17]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>

Udělení státního občanství České republiky [online]. [cit. 2013-06-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>

Vzdělávání [online]. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z WWW:
<<http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/etiopie/vzdelavani-5>>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Poloha Etiopie v Africe</i>	14
Obrázek 2 <i>Indžera</i>	16
Obrázek 3 <i>Etiopská vlajka</i>	18
Obrázek 4 <i>Tradiční pánský a dámský kroj</i>	38
Obrázek 5 <i>Zleva: zeleninová směs, Dorovod, omáčka s hovězím masem a rýže</i>	39
Obrázek 6 <i>Dorovod</i>	39
Obrázek 7 <i>Foto s etiopskou ženou; Děti v národních krojích</i>	41
Obrázek 8 <i>Etiopský muž a děti v etiopském oblečení; Losování tomboly</i>	41